

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvaestio j De homicidio eadem

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO

SEGOBIENSIS, THEOLOGI,

Ordinis Prædicatorum.

Liber Quintus de Iustitia & iure.

PROEMIVM.

Expeditis Libro Quarto duorum disputationibus, scilicet dominij ac restitutionis que ad commutativam iustitiam, eique subinde contrariam iustitiam commutandam viam communiunt, iam nunc ex ordine de vitijs dicere aggredimur eiusdem in iustitia. Porro autem Arist. 5. Ethic. cap. 2. humana commercia in duo partitus est, scilicet in ea que homines sua sponte faciunt, atque ea que ipsis iniuris sunt. Et quoniam in hoc secundo commutationum genere plus multo inest iustitia, congruit ut Quintus hic liber de huiusmodi vitijs, per que iniuris hominibus iniuria eis fit institueretur. Quem Sextus ac Subinde Septimus subsequenter de iniustitia que in liberis spontaneisque contractibus vsu venire solet. Irrogatur autem homini iniuria quoties illi contra ius nocivum infertur, idque aut facto vel in personam suam vel in sibi committit am vel in res suas, aut denique verbo. Et quoniam bonorum omnium temporalium primum maximumque est vita, prima que interrogatur quaestio, est de homicidio.

Aristor.
Biperti
tahuma
na com
mercia.
Ordo li
brorū.

Partitio
libri.

QVAESTIO PRIMA DE HOMICIDIO.

Sancti Thomae. 2. 2. quaest. 64.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum aliquod viventium quae perfecta sunt occidere liceat.

QUONIAM D. Tho. Peripatetico ubique more ab vniuersalioribus rem auspiciatur, in ingressu statim tractatus de homicidio minime ineptum dicit disputare virum liceat brutas animantes interire, perfectas scilicet nam de his quae per corruptionem generantur, quid opus est meminisse? Aud enim de sunt a part. negatiua argumenta. Horum autem primum est hoc. Vna est nobis cum ceteris animantibus eois, quam ob eam compune pabulum nobis ipsiq. initio sta

tim Genes. Deus contulit, vbi ait, Ecce dedi vobis oem herbam &c. ut sint vobis in escam & cunctis animantibus terrae, omni que voluti celi, ergo & natura ipsa, & eius auctor Deus, prohibuisse videntur cuncto riu aialium occisione. Secundo arguitur. Si illa fas esset occidere, vnus eorum vsus foret, ut nobis essent in cibū, hoc aut vs crudelitate quendam ac sed tatem aiorum arguere, ut. i. carnibus, in quibus fuit aia viuens, vescamur, nam hac de ca fertur ante diluuium non fuisse talis vsus permissus, quia neque in principio Genesis concessus alius eius legitur, qua herbarum, ergo no omni culpa vacare vs, animalia in talem vsum

Secundū
argum.

ysum interficeret. In contrarium est quod Genes. 9. ait Deus. Noe omne quod mouetur & uiuit, erit uobis in cibum, in cibum autem nisi mactata uenire non possunt.

Ad quæstionem hanc duabus conclusionibus, iuxta numerum argumentorum,

Prima conclusio. Licita est tum natura

Aristot. tum ad eo concessione diuina animalium brutorum occisio. Conclusio primum statim patet ratione, ordineque natura, quem Aristot. i. Politico. agnouit, ubi docuit inferiora creata fuisse propter ea quæ sunt perfectione præstantia, scilicet herbas propter animalia, reliquos uero fructus terra, & animalia ipsa propter hominem. Nempe quæ & uiuentia adiumento nobis fiat, & mortua in cibum Adde & in uestitum & in alios usus. Seruiunt enim nobis & lana, & corio & elaboratis ossibus, ac multis alijs quæ nobis sunt usus. Vnde

Manichæi.
August.
Veiania

1. Ethic. docuit idem Philosoph. hominem esse finem omnium Quapropter citata illa Genes. 9. diuina concessio, Omne quod mouetur & uiuit, erit uobis in cibum, perinde est explicatio naturalis iuris, atque altera Genes. 1. Ecce dedi uobis omnem herbam, & uniuersa ligna fructifera, ut sint uobis in escam, nam tam naturales cibi nostri sunt carnes, quam terra fructus. Usque adeo hæc uera est conclusio, ut sit etiam uerissima, & fidei charolice confessio, cuius adeo contra fuit Manichæorum hæresis, ut August. 1. de ciuit. Dei. cap. 10. refert. & 6. contra Faustum Manichæum edisserit.

Aiebant enim uesani illi, animalium animas membra esse Dei. Et ideo impietate esse carnibus earum uesci. Ait ergo contra Augustinus eodem 1. de Ciuitate, cap. 20. Nunquid cum audiuimus, Non occides, uirgultum, uellere nefas ducimus? & Manichæorum errori insanissime acquiescimus? Et infra. Non illud accipimus de fructibus, neque de irrationalibus Animalibus.

Manichæorum.
August. Nam iustissima ordinatione creatoris, & uera, & mors eorum nostris uisibus subditur. Hæresis ergo hæc loco citato Genes. 9. cōdemnatur. Omne quod mouetur erit uobis in cibum. Atque etiam tempore Apostolorum oborta. Illo enim Paulus 1. ad

Paulus. Tim. 4. uetare aiebata abstinerere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendū, cum gratiarum actione. Et act. 10. Petro formidanti animalia comedere quæ ostēta illi fuerint in linteo, respōsum celsitus est. Quod Deus

purificauit, tu comune ne dixeris. De hæc igitur conclusione nemini dubitare licet. Hoc autem in quæstionem acciri potest, utrum ante diluuium fuerit eius carniū in usu? uideatur namque pars negatiua ex loco illo Gen. 9. colligi. Cum enim tunc Noe diluuiū emergenti Deus in alimoniam indulerit omne quod mouetur & uiuit, grande argumentum est antea nodum id fuisse concessum, eo uel maxime, quod Genes. 1. solas herbas legitur, & terra nacta pariter hominibus ac iumentis concessa. Mox accedit coniectura ex eodem ca. 9. Nam post citata uerba continuo subditur. Quæ si holera uirgata tradidi uobis omnia, ac si dixisset, Et si hæcenus non nisi holera uobis in escam permiserim, iam hinc perinde atque indulta holera tradidi uobis animalia in edulium. Accedit insuper & sub iunctum uerbum, Excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Enim uero si antea in morte erat carniū uictus, aut illas cum sanguine deuorabant, aut secus. Si prius dederis, responde quæso, cur non illuculq. horridum illud facinus fuerit pro mille sexcentos annos prohibuit? Si autem posterius concesseris, quid rogo tunc demum monito opus erat? Fit ergo coniectura, quod antea nullus erat usus carniū, ob idque tunc primum indulto docuit Deus homines quem admodum eis sine sanguine, hoc est, elixis uel assis uerentur, non cūdis, ut fera. Fuit. n. & gentib. Phythagorico dogmate imbutis solenne, à sanguine abstinere, eo quod animarum sedem arbitrabantur, semperque & uniuersis mortalibus horror fuit sanguinem sordere. Arguitur deinde ratione, Nam antea diluuium uirtus in herbis uigebat ad alenda, uetadaque & irroboraanda mortalium corpora, quia nondum erat terra aluione stagnata. Tunc ergo non erat carniū usus necessarius, ut postea, atque hæc apparet ratio quare tunc temporis fuerint concessa, sicui & uinum, quia neque herba, neque aqua prillinum vigorem retinebat, & humana corpora languere coeperant, & in uita breuiorem ire. Quare de illo omnium primo secuto ait Nato.

Contentique cibus nullo cogente creatis.
Præterea esus carniū præ se antiquis ferre uidebatur nescio quam animi crudelitatem ac feritatem. Vnde idem poeta lib. 1. eiusdem Metamorph.

*Pavida mortales dabit, temerare nosantis
Corpora sunt fruges &c. Et infra.*

*Carnes fera sibi sibi tenuia, nec tamen oēs.
Quippe equus & pecudes, armenta q̄ gra-
mīa vivunt. Et inferius.*

*Huius quantum scelus est in viscere visco-
ra spondi.*

*Congelatoque avidum pinguescere corpore
corpore.*

*Alioquin animantem animantis vivere
libet.*

Communis ergo ferè opinio est, ante
diluviū nullum carnium fuisse vsum

in cibis tamen S. Thom. 1. 1. quæstio. 102.
art. 6. cunctabundus dicitur. Videtur et usus
carnium post diluviū introductus. Ni-

colaus vero Lysanus Genes. 9. incunctan-
ter id asserit. Sed Abulenſis Genes. 1. non
id tantum, sed nisi una: insuper prohibi-

tum fuisse tunc tale purimentum. Ait e-
nim Deum iaxasse omnibus herbas in ci-
bum: Caeterum vero eodem loco Genes. 9.

Medium se interponit dicens, neque fuisse
prohibitum carnibus vesci, neque tamen

fuisse in vſu. Ego tamen mihi (vt sub alio-
rum censura id asseruerim) suadere video et

hanc, que sit huius articuli secunda conclu-
sio. Ante diluviū nō solum non fuit pro-

hibitum carnes edere, verum etiā est valde
probabile illas post naturam lapsam illico

inter humanos cibos usurpatas. D. n. Tho-
neque de prohibitione meminuit, neque as-

seruerat vſum negavit. Dixerim autem,
post naturam lapsam. Nam in statu inno-

centiæ facillimum creditum est, quod quā
tovis seculo durasset, nunquam usurpatae

fuisse carnes in escam. Et ratio est, quod
fructus Paradisi fuisse tum affluentissi-

mi, tum & virtute solidissimi ad nutrien-

dos, vegetandosq̄ homines. Et cum in illa
fœderate nullus esset vitiatæ affectionis

locus, nullus videretur superfluis, sed fuis-

sent necessarii contenti. Atque eo præfer-

tim quod eius ligni vite eos valebat inco-

lumnes seruare, vt possent non mori. Verum

tamen de statu nature corrupte probatur
monstrā conclusio. Eius carnum est vitæ

humane post nature lapsum eius que inco-

lamuari quam maxime naturalis, adeo vt
Melchior nihil salubrius in cibis ponant, tam

ad bonam valetudinem, quam ad virium
roborem, hanc autē naturam statim à sua con-

ditione carnes habuerunt. Arguitur ergo.
Si mortales illi nunquam carnes degusta-

tunt, aut hoc fuit, quia fuerant illis inter-

dictæ, aut quia earum salubritas, & sapor

nunquam eis fuerant cogniti, aut quia nō

erant necessaria. Prohibitio autem nulla

scripta legitur, neque ratione naturali do-

ceri poterat, immo (vt iam dicebam) con-

trarium natura docet. Quod autem earum

naturam ad cibum accommodatissimam

in nulle sexcentis annis nunquam specu-

lando agnouerint, neq̄ experiendo depre-

henderint, nullatenus sit credibile, tanto-

que minus, quanto illas gētes circa ortum

humani generis credibile est ingenio, &

sagacitate præ suis posteris valuisse. Si di-

cas non fuisse talem cibum necessariū

propter fructū radicūq̄ abundantiam, vir-

tutem, ac salubritatem hoc satis euincere

cōcedā, quod si status innocentie durasset,

nunquam in vſu fuissent propter humanā

tunc frugalitatem, ac modestiam. Attamē

vitiatæ natura, nullum est argumentum,

quod si carnes non erant necessariae, ideo

nō essent in vſu. Corruerat n. omnis caro

viam suam. Quapropter cum homines illi

ad malum proni peioribus se voluptatibus

immergerent, sit impendit probabile, &

talibus etiam vescis, atq̄; eduliorum delitijs,

aclamijjs sese dedisse, & maximè prope

ante diluuiū, quando (vt ait lib. 1. Anti-

quitatum Iosephus) nulli parcebatur vi-

tio, aut flagitio Mox arguitur. Cuncta aia-

la facta sunt p̄ p̄ hōiem, sunt aut complu-

ra, que non aliter illis hominibus vſui esse

Aristot.

TO
re
ibus
III
13

De hac
licia. De
orell. in
miū in
exlo-
c Noe
niū iam
vicit,
um id
nos Ge
nalē
onef-
ca 9.
ndiur.
mola.
holert
e per-
is an-
& lub
tratem
muro/
s, aut
secus.
ur non
si pro
i ante
ne de-
nicū
am. ob
Deus
ngui-
no cu
ronico
ne ab-
gub
ribra
ortali-
Argui
niū
gerā-
orpo-
ne ha-
vſus
paret
oncel-
neq̄.
Se hu
c in vi
niū
Cui
is fer-
delia
b. 17.

D. Tho.
Lysan.
Abul.
Calet.
Senten-
tia auto-
ritatis
distin-
tu du-
bium.
2002.

Proba-
tio con-
cludit.

randem vt gustarent adiuisset: nam & panem, & herbaceos cibos igne adparabant. Neque verum ad locum Genes 9 respondere operosum est, immo dicendum quod cum Genes. 1. herbe tanquam modo declarate a Deo fuissent in cibum propter ligna Paradisi, in quo hominem Deus collocauerat, quae illi statim affatim sufficiebant, & post natura vitia humanum genus naturali iure carnes adhibuisset in cibum, & forte propè diluuium eo hominū feritas euaserat, vt crudis carnibus cum sanguine vterentur. Deus a diluuij periculo emeris concessit, tanquam naturale ius, vt pilces, & carnes ederent, excepto sanguine, hoc est, vt non crudas, sed igne paratas intelligerent in cibum humanum cedere. Ob idque Hebraei plus nimio carnes sanguine euacuabant. Et ideo horror illis erat, vel in farciminibus, vel in ferculis sanguinem gustare, quod genibus erat in vsu. Atque ea propter in eorum gratiam, adum 15. indicta abstinencia fuit a suffocato, & sanguine.

Ad primū arg. Argumenta verò in contrarium facillime solutionis sunt. Ad primum enim respondetur, quod etsi vita nobis cum ceteris animantibus communis sit, non tamen a quo iure, sed sua est propter nostram, & ideo neque qui suam occidit pecudem, vlli faciat iniuriam, neque qui occidit alienam, vllam irrogat pecudi, sed possessori, neque Deus pecora pascit, nisi propter nos. Ad secundum verò satis responsum est, neque vllam esse feritatem, aut crudelitatem carnibus vesci, tamen illa Poetae ingenij gratia decantarent. At Manichaei erant, quos August. lib. 6. contra Faustum, cucurbitarum homicidas appellat, eo quod arbitrabantur nefas esse mortificare viuentia.

ARTICVLVS II.

Utrum liceat maleficos occidere

Primū arg. par-
tis negati-
uae.
A Brutis pecoribus primus gradus in hoc articulo 1. fit ad improbos homines, qui a sua degenerantes, in iumentorum naturam, Dauidis testim. onio, desciunt. Quæritur ergo, an illos liceat a viuente morte rescare? Videtur enim nefas, hominem, quantumuis scelerosum, vita mulare. Exempla enim Christi amplectenda nobis sunt, prohibuit autē

Apostolos, vt Matth. 17. legitur extirpare zizania, hoc est, filios nequam, ne vna conuelleretur & triticum, ergo id nobis præceptum putandum est. Secundo; Deus (vt Ezechielis ore ipse testatur) non vult mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. Ergo eius exemplo neminem peccantium debemus extinguere, sed ad poenitentiam animare, tunc præcipuum constat supplicium illi periculum creare perditionis aeternæ. Accedit tertio loco, quod id quod genere suo malum est, nulla de causa, vt ait Ethic. Aristote. fieri potest bene. Vnde Augustinus in libro, Contra mendacium, probat ipsum nunquam esse licitum, occidere autem hominem per se, est malum adeo vt sicut libro 2. diximus, sit omnino indispensable, ergo nunquam est licitum eo, vel maxime, quod Christiana charitas non solum ad amicos, verum & ad inimicos & malos procedit. In contrarium autem est citatum illud Exod. 2. Maleficos non patieris viuere. Et Exod. 21. Si quis per iniuriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab alio meo occides eum, vt moriatur, quod citatur in cap. 1. de homicid.

Quæstio præsens alieni forte postulare videatur, vt de prohibitione homicidij statim in fronte diceretur. At vero animaduertere oportet, hic non de iustitiæ præceptis iniri tractatum, is namque libro 2. vbi Decalogum interpretabimur, absolutus est. sed agimus de contrarijs iniustitiæ vitijs. Ad quæstionem ergo circa controuersiam respondetur affirmatiuam conclusionem. Iustus est malefactores interficere. Cuius rationem pulchre D. Thom. ex superiori articulo deduxit. Definitum quippe est, ob id animalia bruta licite mactari, quod in nostrum vsum ordinata sunt, sicut imperfectius propter id quod perfectius est. Pari ergo iure cum omnis pars à natura facta sit propter totum corpus, atque adeo vbi saluti hominis necessarium est, membrum putridum rescatur, ne contagione cetera, ac demum totum perdat, si quili autem ciuium totius sint reipublice partes, consequens fit vt vbi incolumitati reipublice expediuerit, ius eadem ipsa habeat ciuem mortem rescandi, ne totam iniiciat. Nam vt ait primæ Corinth. Paulus
Fer-

Fermentum modicum totum massam cor-
rumpit. At vero hoc occurere cuique pos-
test argumentum, contra hanc veridicam
assertionem. Prohibitio hæc, Non occi-
des, est diuina, eademque generalis, quæ
cunctos mortales nemini exceptio occide-
re vetat, nemini autem inferiorum facul-
tas superit dispensandi in lege superioris,
ergo nullo humano iure consilui potest
vt homo quantumuis peccator occidatur.

Hoc argumentum Scotus in 4. distin. 1. 5. quæst.
3. perualus, quatuor asseruit. Primum
illud præceptum esse generale. Nam Exo.
20. abiol. te ponitur. Et Mat. h. 4. sub e-
dem forma refertur, Non occides. Secun-
do ex hoc inferit quod nullum nocentium
hominem, priuata publicæ autoritate
in interficere licet, nisi in casibus veteri lege
exceptis à Deo, neque vero lex humana
vllum potest aliud crimen, morte vlcisci.
Illud probat eodem argumento. Nam cū
hoc sit præceptum diuinum, nulli possunt
hominis fueri eo dispensare. Tertio in-
fert non esse licitum furem interficere diu-
num scilicet illum, qui latenter furatur.
Hæc probat, quia vt patet Exod. 21. vbi de-
marantur crimina & scelerata que erant ca-
pitæ plectenda, casus ille non connumerat-
tur, quin uero capite flauim. 22. exprimitur
vt nocentius fur, in flagranti delicto
capitis morte opprimatur, diuinus veto
minime. Et bullam, inquit, super hæc ex-
ceptione nullam addimus. Quarto de-
mum inferit, quod neque inter Christianos
adulteram interficere fas est, quoniam licet
olim, 1. euit. 20. id præcipiebatur, ta-
men Ioann. 8. Christus idem præcepto re-
uocauit, vbi adulteram impunitam dimi-
sit. Quare secundum Scotum, leges quæ
contrarium præcipiunt non sunt iustæ. At
vero salua existimatione celeberrimi au-
ctoris, ex falso fundamento, nam potuit
non falsas elicere conclusiones. Fallum in-
quam est præceptum illud. Non occides,
ea esse generalitate intelligendum, vt eun-
ctas in vniuersum hominum occisiones
comprehendat. Primum enim inuasorem
in culpata tutela transfigere, nullatenus il-
lo præcepto prohibetur, alias cum in lege
veteri non sit exceptum, secundum eius re-
spõsionem non esset licitum. Neq. legitima est re-
spõsio, quod iniustus non intendit alium
occidere, sed se defendere. Nam etsi illa
sit quod superior finis sit defensio, nihilo-

minus tanquam medium sumitur aggres-
sorem occidere, potest namque quite de-
fendit hostis iugulum recta intentione pe-
tere. Neque rursus solida est aliorum re-
spõsio, quod ille non occidit priuata au-
thoritate, sed publica aut diuina, quoniam
profecto non alio, sed eo priuato iure quo
quis potest ad seruandam vitam comede-
re potest aggressorem interficere. Vnde
qui ait publica auctoritate occidi inuasorem,
deberet dicere publica etiam homi-
nem comedere. Secundo arguitur con-
tra id quod secundo inferit, nempe non li-
cere republicæ alios occidere, quam qui le-
ge veteri excepti sunt. Primum enim si
præceptum illud, Non occides, adeo erat ge-
nerale, non erat cur Deus in tot casibus
super illo dispensaret. Imo vero cum præ-
ceptum esset decalogi, idque negatiuum,
neque Deus potuit in illo dispensare, vt li-
bro 2. ostendebamus. Mox arguitur. Aut
præcepta illa occidendi malefactores, lega-
lia erant, aut naturalia, si legalia prius
cessarunt, quare neque liceret modo ho-
micidas occidere, neque aliorum ulli qui
illie capitali supplicio subditur. Si autem
fuerint, vt vere fuerint, naturalis iuris
interpretamenta, ergo lumine ipso natu-
ra illi casus excepti erant ab illo præcep-
to, Non occides, vel potius non erant illo
comprehensi. Et confirmatur ratione, ad
quam mirandum est Scotum non animad-
uertisse. Ante legem scriptam reipublicæ
gentium scelerata iure & merito capitis sup-
plicio vlciscebantur, & tamen id non fa-
ciebant, quia excepti illi casus essent a le-
ge scripta, quæ nondum erat. Immo ve-
ro seculo illo legis scriptæ illa non teneban-
tur, & nihilominus cadibus auctoritate
publica vindicabant scelerata, idque ius-
tissime, ergo ratio quare id reipublicæ
licet non est exceptio scripta legis, sed ius
ipsam naturæ. Id quod manifestissima
demum ratione hæc patet sit. Tam natu-
rale est vt nocentes homines & in rem-
publicam pestilentes, rescindantur, quanta
quod non occidantur innocentes, er-
go potestas hæc reipublicæ non pendet
ex illa exceptione legis antiquæ, sed iure
sibi naturæ conceditur. Ad hæc si res-
publica modo civilis, facultatem non ha-
beret naturale alios interficendi malefacto-
res, quæ eos qui lege veteri excepti erant, ne-
que liceret illos alijs excogitatis mortibus

in

Caligat
i hac re
Scotus
nimis.

TO
re
ibus
III
13

interimere, neque alios villo corporali supplicio officere, puta fures flagellis cedere neque alia enormia delicta mortis comminatione prohibere consequens tamen absurdissimum est, & contra tenorem Legis capitalium, ff. de poenit. vbi incendiarijs, atque alijs poena capitis decernitur, & paricidae in dolium oclusi submerguntur, & haeretici exurantur, & laeores maiestatis meritissimo dilaniantur, & alij flagellis vapulantur, atque alij in exilium relegantur, quae tamen poena illic non erant poenae.

Explicatio
legā
sissima il
lius pre
cepti, nō
occides.

Legitur ne rei explicationem diutius prolatemus, praecipuum hoc. Non occides, sicuti cuncta Decalogi, vt lib. 2. ostensum est id, quod neque Scotus negare potest, praecipuum est iuris naturalis ex illo scilicet principio elicatum, Id ne facias alijs, &c. Quocirca legitimum eius sensum, ratio nos naturalis docet, atque adeo consuetudine generale est, quousque natura vitam vult humanam seruare. Qui autem casu ratio naturalis hominis occisionem, aut iubet, aut permittit, idem casus, eodem praecipuo nō comprehenditur. Ex quo fit vt aggressoris interfectio, non sit eiusdem praecipui exceptio, quia neque tale homicidium vetitur a natura est, neque subinde vetari potuit. Atque eadem, immo equiori ratione, neque malefactorum extinctio, quae publica sit auctoritate, exceptio est eiusdem praecipui, quoniam neque illo fuit vna quae comprehensa. Immo ipsa eadem natura nihilominus id iubet, quam innocentium sospitatem. Quo enim se quisque iure tueri potest, cum hostis internecio, & quo potest sibi membrum amputare ut ipse sit sospes, potest respublica se incolumem periculis necesse seruare. Sequitur subinde secundo, casus illos antiquae legis non omnes fuisse mere legales, sed interpretationis iuris naturae. Tamen ingenio illius gentis congruens fuerit vt aliqua tunc adhiberetur acerbiore legalia vt fuit talionis poena, & lapidationis adulterae, atque alia id genus, quae in tota Christiana familia perdurant. Sequitur tertio, quod praeter illa supplicia potuit semper, potestque quisque princeps, iusta ratione distis, leges novas facere mortis infligendas, quoniam illud praecipuum, Non occides manus respulice, quatenus ratione ducitur, non alligat. De tertio Scot. assertio scilicet an licet fuerit occidere: commodius quae 3. disputa-

Pena tā
lionis.

bimus, sub titulo de furto. Quartum vero, quod de adultera asserti, nempe Chibstium reuocasse legem illius occidende, nescio qui consequentia potest ex Euangelio colligi. Redemptor enim illic non induit iudicis personam, immo negare vult est sibi quatenus homini, illud competere seculare iudicium, sed tanquam minister Rex regni caelorum, ad monitos illos curauit accusatores, vt si in aliquo essent crimine respicerent, intelligentes cuiusque iudicium a seipso inchoandum esse. Hoc enim erat institutum regis regni caelorum non autem seculares causas iudicare. De adultera vero, iterum articulo proximo Per haec demum aliorum opinio secunda recurritur. Sunt enim qui contra Scotum, in alterum extremum impingunt. Aiuunt enim dictum praecipuum non solum non esse generale, sed hoc modo particulare. Non occides innocētē. Nam licet Exod. 23. absolute positum sit, tamen statim cap. 23. subditur. Infontem & iustum non occides. At vero neque hic modus discernendus est, quoniam & qui priuata auctoritate fontem hominem & iniustum occidit, contra idem praecipuum peccat, vt articulo proximo patebit. Immo & auctoritas publica, si eundem praetermissio, sine iure, occidat, similiter contra idem ipsum peccat. Igitur nullis opus est moderantibus illum praecipuum onerare, quia si opus illa fuisset in Decalogo fuisset expressa. Non que oportet sub illa forma explicare, Non occides, nisi ubi causa fuerit iusta. Non haec forma quaedam appareret petito principio, sed absolute est intelligendum, vt iacer, attamen quatenus ratio id naturalis explicat. Similem enim effectum praefert totus Decalogus. Nolite iurare omnino, & tamen subintelligitur, nisi iatio naturalis contrarium exegerit. Et patier interpretabimur illud. Non fructum facies. Et hoc est quod docet Dionys. Thom. prima secunda quaestione 100. articulo octauo. vbi ait, homicidium, quod in Decalogo prohibetur, habere rationem indebiti. Neque haec est petio principij. Est enim sensus, quod prohibetur id quod iure naturae indebitum est, nempe id quod genere suo est malum, sed nihilominus ex causa, vbi venire potest vt sit bonum. Causae vero explicandae sunt, dum quae inculcata tutela se defendit, & quando

index lege agit in malefactorem. Vnde cum hominum rem dicat intrinsecè malam, ille hominem occisiones non sunt nuncupanda homicidia.

Restat nihilominus argumenta diluere, quae non sunt profus ambiguitate vacua. Ad primum quidem, respondet S. Thom. cum Sanctis interpretibus. Quorum prima solutio est, quòd ubi improbi abique proborum periculo interfici nequeunt, abstinendum est. Id autem dupliciter vsu venire potest. Primo, si pravi adeo sunt cum iustis commixti, vt dignosci nequeant. Quare si constaret in ciuitate, maiorem eius partem haereticos esse infectam, non liceret ad puniendum crimina, totam incendere. Secus in aggressu hostilis urbis, tunc enim licet sulphuris iactibus illam petere cum innocen- tum periculo. Secundo, si puniri non possunt nocentes, sine grandi commotione innocentium, qui scilicet sanguine, vel alia necessitudine, illis sunt coniuncti. Atque haec Augustini expositio, contra Parmenianum. Quin vero aliud nobis documentum dedit Redemptor, vt potius sit propter bonos parcendum malis (vii Angeli pollicebantur Abraham, vt si decem iustos Sodomis inuenirent, toti ignoscerent genti) quam propter malos, bonis incommodandum. Tamen si prudenter regula haec, ad humanam facultatem accommodanda est. Humanus enim princeps, non tam absoluta viget auctoritate, quam Deus. Ille enim omnia ad postremum iudicium referuat, principi autem non licet quacunque de causa delictoribus parcere. Hoc enim in cladem Reipublice cederet. Quapropter quamuis multo scantialum accipiant, nihilominus si id commodè exequi potest, non debet a maiorum punitione cessare. Hanc enim ob causam (vt ait Paulus) gladium portat, vt tumultus, ac seditiones executioni iustitiae obstitentes, placare possit, & ubi opus fuerit, etiam conterere. Ac pariformi modo respondetur ad secundum. Deus namque arcanorum cordium scrutator, atque humanae salutis auidus, longanimi expectatione, vt ait Paulus malos adducit ad penitentiam, idque consilium S. Thom. & humanam iustitiam pro posse imitari debere. At tamen pro posse, quando peccata non sunt publica, atque in aliorum perni-

ciem vergentiam. Nam alias, vt diximus non habet amplam facultatem, quam Deus. Quod dixerim ad obuiandum vulgari interrogatori. Dubitare namque quis posset, virum dum index, aut princeps iudicij conijcit, si reum supplicio afficiat, perditum eum ubi in infernum, si autem ei ignoscat mentem mutaturum progressumque adeo per viam salutis, debeat ei parcere, hoc enim ratio eo suade- re videtur, quod vita corporalis in spiritualem est semper ordine charitatis referenda, cuius vtique charitatis iustitia non est inimica. Respondetur primo, quòd iudices quatenus leges ferunt, multo esse debent in clementiam propensiores, quam in rigorem iustitiae. Nihilominus tamen quamuis per reuelationem etiam constaret supplicium reo causam esse damnationis aeternae, non est illi indulgendum. Alioqui facile cuicumque esset illa vii vaficie, vt se impoenitentem fingeret. Et ratio est, quòd puniitio publica non refertur in emendam, neque in bonum ipsius qui punitur, sed in bonum publicum, vt alij terreatur, & quoniam bonum publicum praeslantius est particulari ordine charitatis praeter illo diligendum est: nam & ista via etiam consultiur saluti spiritali Reipublicae. Ad tertium denique respondetur, quòd hominem occidere non est eo modo intrinsecè malum, vt maledicium, puta ita generale, sed quòd est contra naturam, tunc autem est contra naturam, quando homo dignitatem suam seruat, hoc est secundum rationem viuunt, per hoc n. est liber, ac propter seipsum existens, quando autem inde decidit tunc in vtilitatem seruitutemque brutorum animalium degenerat, secundum illud Psalmi, Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis, &c. Ob idque perinde, atque brutum, licet eum occidere. Est n. corruptus homo, vt 7. Polit & 1. Ethic ait Aristotel. tanto fera bestia peior, ac nocentior, quanto per ingenium, & voluntatem plurius abundat nocendi modis.

Cauilla vulgaria tollitur.

Puniitio in bonu publicu ordinatur.

Ad tertiu arg.

Aristot. Homo improbus fera bestia peior.

ARTICVLVS III.

Vtrum scelerosum hominem vnicuique priuato occidere liceat.

Hand satis est definiisse licitum esse homines nequam interficere, nisi & modum

TO
re
III
13

Primū
arg. par
tis affir
matio.
Secūdu
arg.

modum exploremus, nempe an id cuique liceat priuatum ciui. Arguitur enim primum a parte affirmatiua, ex illo Mosaiico mandato, Exod. 32. Vnusquisque fratrem suum amicum, & proximum occidat. Secundo, arguitur ex eo quod articulo proximo corruptum hominem, ac perditum cum bestijs conferebamus, syluestrem autem bestiam, ac praesertim si nocua sit, unicuique liberum est occidere, pari ergo ratione, & brutum hominem. Tertio, laude dignum est, vt homo id etiam priuatum faciat, quod in commune commodum est, occisio autem malefactorum vilis est Rei publicae ergo illa etiam si priuatum fiat, iusta est, & sancta. Contraferant illa verba Augustini 1. de Ciuitate Dei. Quis ne aliqua publica administratione malefici occiderit, velut homicida iudicabitur. Et tanto amplius, quanto sibi potestatem a Deo non concessam, vsurpare non timuit.

Conclu
sio vni
ca.

Quaestio facilis est, quae hac vna negatiua conclusione dissoluitur. Soli Reipublicae, principique, ac publico Magistrati licitum est maleficos occidere. Conclusio in primis elicitur ex verbis Pauli ad Roman. 13. vbi solum publicum iudicium appellat in hoc Dei ministrum, atque eadem causa gladium portare, vt vindex in iram sit ei qui malum egerit. Et probatur ratione. Nocentium hominum interfectio, non est per se bona, sed quatenus in bonum publicum refertur, ergo illi praesens incumbit, cui cura commissa est, & custodia communi boni, quemadmodum amputatio membri quae proficua est corpori, Medico praesens incumbit, cui cura infirmi demandatur, vt iudicio secundum medicas leges id fiat. Cum ergo cura communis boni solis principibus, eiusque ministris sit commissa, nisi vbi se respublica per se ipsam regit, sit vt illis tantum id comperat maleficos occidere. Hic primum omnium accuratius meditata est ratio, cur nulli priuatum fas sit alterum occidere, neque in vindictam sui ipsius, vt vulgaribus respondebamus, qui vix id sibi persuadere possunt. Audies enim passim non solum blaterones quosdam, verum & ingenuos alios tantum suo protegendū honoris tribuentes, vt iniustum arbi rentur, cohibitos esse homines proprias vindicare iniurias. Memini cuius-

Blasph
mia ho

dam hanc audisse blasphemiam, Neque id Deo prohibere posse. Cum tamen, etiam Deus id non prohibuisset, ipsissimum natura ius veraret. Immo Diuina prohibitio, explicatio est naturalis iuris. Et ratio est in promptu. Si enim eidem ipsi qui iniuriam passus est, vindictam natura commisisset, nemo non se ultra iustum vindicasset. Dolor enim illi iuriae, & irationem obnubilat, & affectum in iracundiam inflamat, atque adeo nemo se, qui non iuste deberet, sed quam posset maxime vindicaret. Documento nobis est manifestissimo, perniciosus abusus nobilium, qui honoris ceremonias, tam superstitiosae persequuntur, vt pro minima iniuria in mortem homines euocent. Igitur cum praclarissima iustitiae virtus, non animo perturbato, sed integro iudicio mandari debeat executioni iuxta illud Diuinum oraculum, Deuterono 16. Iuste quod iustum est exequeris, impendio quam maxime tenentium sui, vt non pars ista, sed communis persona, omnique affectione libera iniurias vlcisceretur. Quin vero neque hominibus id debuit preteritus consuetudine Aristot. ait 5. Ethic. cap. 6. sed ratione legibus instructus. Qui hanc veridicam sententiam non plene deprehenderit, non de re hac iudicet dū iniuria ipse affectus est iracundiaq; illi dominatur, sed quando eadē ipse alium affectu, & ratio libera est, ad iudicandum. Tunc non iustum censet, vt hosti suo modus committatur vindictae. Quamobrem neque correptionis gratia licet patribus, aut dominis filios, aut seruos, vel occidere, vel certe mutilare, vt q. 3. dicitur sumus. At vero conclusione hac nihil obstante, dubia nihilominus existunt particularia. Primum de tyranno, an cuius ciuium liceat eum priuatum extinguere? Apparet. n. id esse, natura magistra, legitimum. Nam unicuique conceditur ius defendendi sese. De hoc D. Tho. 2. sentent. dist. 64. q. 2. art. 2. & opus 20. de regim. princ. c. 6. optimē dissent. Summa autē disputationis secundū quosdā eius interpretes, atq; alios Doctores, haec est Bisariani quae emptā contingit esse tyrannum, videlicet, aut potestatis acquisitione, aut sola eiusdem administratione quem iuste adeptus fuit. Atqui in hoc secundo casu communis consensus est, nemini licere ipsum priuatum interficere, Et ratio est, q. cum ius habeat ad regnum,

ganti, non est illo, nisi per publicum iudicium, expoliandus, ut scilicet audiatur. Lata vero in eum sententia, quisque potest infatui executionis minister. Præterea dum particulariter eum quempiam aggreditur, ut vel ipsum trucidet, vel sua rapiat, potest cuius ille, vim, ut repellendo, cum interinere, dum tamen constantissimum sit esse tyrannum. Nam si quis alias bonus est princeps, subito motu id se inel incepter, non perinde ac priuata persona periculo mortis obijciendus est. Igitur ut ad rem reuertamur, quando secundo modo princeps tyrannidem exercet, tum verum habet illud monium Petri ut etiam dycolis dominis obtemperetur. Hæc enim inquit, est gratia, si propter conscientiam Dei patiat quis tristitias patiens iniuste. Quare si respublica superiorem habet, ille ad eundem est, ut remedio succurret, sin vero, illa potest in ipsum coarmari. Dum autem potens non est, tunc Deus est orandus, in cuius manu cor Regis exiit, quippe & propter peccata populi hinc nonnunquam hypocritam regnare. Atque in hoc casu intelligenda est sanctio Concilii Constantien. test. 13. ubi inquam hæresis condemnatur eorum error, qui affirmabant cuilibet licere tyrannum occidere. Si vero tyrannide inuastam respublicam obrinuit, neque unquam ipsa consensit, tunc quisque ius habet ipsum extinguendi, nam vim ut repellere licet & quandiu ille respublicam sic obinet, perpetuum gerit in ipsam bellum. Adducitur exemplum de Arod, Iud. qui in viscera tyranni Eglon sicam abdidit. Eademque ratione Tullius lib. de offi quem D Thom. loco citato auscultat interfectores Cæsaris laude commendat, quippe qui per tyrannidem dominatum fuerat adeptus. Et patet Decius Brutus commendatur, qui extincto Tarquinio, reges exegit. At vero, etsi forsitan summo rigore iuris hoc liceat, non tamen consilium est semper, nisi ubi respublica nulla alia parente via, tum in extrema sit necessitate, tum præcipue in promptu habeat, ut illo extincto liberetur, quia alias huiusmodi interfectiones non solent prosperos habere successus. Imo interfectores quando id priuata auctoritate exequuntur peius, pessilenti-

tiisque in respublicam debaccari solent, quam prior faciebat tyrannus. Quæ ratione anus illa Syracusana incolumem Dionysium optabat, ne sicut ipse durior alteri tyranno successerat, ita & immanior tertius illi succederet. Frequentissima sunt passim scripta exempla. Et re vera historia Aiod parum ad rem facit, tū quod ille diuinitus fuit ad illud facinus electus, tum quod & a populo etiam fuerat ad id missus. Et præterea non solum tyrannus ille erat gubernator, sed acta hostis. Quæ ratione & Mutius Scæuola, eatenus laude dignus est, quod Porcenæ exitium aggressus fuit, licet quod flammis brachium admouerit, non fuit virtutis opus, sed, ut ait Augustinus, inanis gloriæ cupiditas. Ad primum igitur argumentum, cum Augustino de Ciuit Dei, respondetur, quæ etiam Dionysij doctrina est, 2. ca. cælestijs Hierar. quod quis quidpiam per ministerium, quod iubenti debet facit, non ipse proprie facit, sed aliter qui iubet. Et ideo cum Moyses, legitimus esset loco Dei iudex ad viciuendam immanem illam idolatriam constati vituli, & tanta esset facientia cædes, nempe viginti trium millia, necesse habuit plures instituere executores, ministros. Quare id quod ait, vnusquisque fratrem suum, &c. occidat, non est intelligendum, quod reme ac promiscue vnusquislibet quemlibet occideret, fuisset enim illa truculens Andabatarum pugna, sed condemnatis illis qui fuerant in culpa numerosam copiam ministrorum destinauit, quibus ideo necesse erat ut amicus amicum, & frater fratrem occideret. Præterquam quod fratres appellabantur, non solum eodem parente geniti, sed oēs eiusdem populi. Ex hac autem solutione dubium enascitur, virum princeps possit quibuscumque priuatis facultatem facere occidere malefactores. Responsetur id non licere, nisi certis moderaminibus. Primum non possit generalem facultatem ciuibus facere, ut vnusquisque, quem obuium haberet nocentem, absque alia condemnatione interficeret. Est enim contra ius nature, ut contra in iudicam partem, indictaque causa, sententia feratur, sed quicumque quantum perniciosus, audiendus est, ut actuum 25. habetur nisi forsitan publicus esset respublicæ inuastor aut Regis nã tunc lice-

Ano Syracusana.

Mutius Scæuola.

Ad primum arg. August. Dionysius.

Andabatarum.

Dubia secundum.

Solutio.

Soto, de iust. & iure. Cc. 101

TO
re
ibus
III
13

ret vnicusque vim in rempublicam illa-
tam repellere. Secundum assertum. Post la-
tam sententiam licet quosque ministros in-
stituire. Primum, in publicos latrones a-
peritissimosque reipublice hostes, qui alia
via comprehendi non possunt. De quibus
habetur cap. pro. humani. de homicid. vo-
lunt. lib. 6. Et præterea filijs & fratribus con-
cedi solet ministerium occidendi in interfe-
ctorem patris aut fratris. Attamen hanc
facultatem non valet inferior iudex conce-
dere, sed tantum princeps. Immo neque
id fieri passim debet, sed quam rarissimè,
& in casibus egregijs. Nam præterquam
quod eiusmodi executores vix expurgare
conscientiam possunt odio atque iracun-
dia, quare vt insidias condemnatis ten-
dant, alia accumulanti peccata, vsu saepe ve-
nit vt sine sacramentaria confessione occi-
dantur. Quocirca profecto non omnibus
satis probatur. Veneriorum mos, qui cum

Venero-
rum eo
suerudo
non pro-
batur.

Nicola

Tertius
dubiū.

Duplex
questio.

complures à patria exules habeant condē-
natos, singulis facultatem faciunt, vt qui
alium eorum interfecerit, vita ac libertate
donetur. Subsequitur & de viro, qui vxorē
in flagranti adulterio enecat, de quo
nemini aut Theologorum aut Iuripru-
dentum in dubium cadit, quin contra pro-
hibitionem homicidij mortaliter peccet
ratione iam dicta, quia nemo antequam
iudicetur ad iudicandum est morti, & eo ca-
su intelligendus venit canon Nicolai Pa-
pæ, Interfectores, 33. quæst. secunda vbi
eiusmodi homines censentur homicidæ.
At vero lege non puniuntur, propter dolo-
ris grauitatem, quem tunc ferre difficili-
mum est, vt habetur l. Græchus. C. ad leg.
Iuliam de adul. & l. Marito. ff. eod. titu. Gra-
uius autem dubium est, vitrum marito li-
ceat vxorem sibi à iudice permissam occi-
dere. Sunt enim qui hoc negant, propterea
quod permissio illa non est præceptum,
quali cogitur carnifex ad executionem ius-
titie. Accedit et iarus canon, Interfectores
qui absque exceptione illos censet homi-
cidas, & expressè canon proximus. Inter
hæc, explicat quod quamquam liceat mari-
to secundum mundanam legem vxorem
interficere, tamen sancta ecclesia non strin-
gitur eisdem legibus vbi glossa annuere vi-
detur quod semper est peccatum. Duplex
autem hic implicatur questio. Prior de le-
gatione, an sit licita. Antiquitus enim dicebat

patri filiam in adulterio captam, interfice-
re, vt patet l. patri. & l. neque in ead. ff. ad l.
Iulianum de adulter. & l. castitati. C. eod. titu.
postea vero mutata est lex, vt patet. C. eod. titu.
in. Autem. sed hodie. vt scilicet verbera-
ta in monasterio occluderetur. Et illa lex
in viu est nunc in Galijs, & in alijs multis
prouincijs respectu mariti. nam illa patris
iam aboleuit ab viu. Sed tamen lex Hispani-
anarum sequitur antiquam, non quidem
cum illo rigore, vt adultera necessaria mor-
te damnetur, sed traditur marito cui facul-
tas sit, si eam veli occidere. Et quod lex sit
iusta, non est cur dubitetur. Nam præter-
quam quod crimen id videatur mereri, pro-
fecto Hispanorum de hæc ingenio, vix
fieri aliter posset satis. Neque vt paulo an-
tea inter respondendum Soto dicebamus
Christus illam legem reuocauit. Possentior
vero sensus quæstiones est, vitrum eadem
concessa marito libertate, secundum con-
scientiam liceat ei id persequi & re vera de
hoc minor est dubitandi ratio. Nam est
non instituitur vt necessarius minister ius-
titie, instituitur tamen liber quare iuri
sit vt illam occida. Quapropter licet
opus fuerit misericordia, illa parere,
tamen iustitiam neque coram hominibus
violat, neque coram Deo. Et est por-
ro efficax argumentum, quod si mari-
to citra peccatum non liceret eam rugula-
re, peccatum esset principi & iudici illam
facultatem illi facere. Neque valet soluti-
o, si quis dicat, non illi permitti tunc
vxo ridicum, sed vt impune id faciat, quo-
niam illo priuilegio iam fruebatur, etiam
si absque iudicio, in flagranti delicto illam
interficeret. Cum ergo solenni forma ius-
dicij condemnata illi traditur, testimo-
nium apertum est, fieri illi ius occidendi,
cui ministro iustitie. Ad secundum prin-
cipale argumentum responderetur, quod
est homines à sua natura degeneres cum
brutis conferantur, differunt tamen quod
bestie natura sua sunt tales ideoque &
syluestres quisque citra iniustitiam occi-
dit, & domesticas citra ipsarum iniuriam,
licet dominis inferatur, peccator au-
tem quia non est per naturam peccus,
non debet nisi publico illius iudicio cui
id incumbit damnatus interfici. So-
lutio autem tertij argumenti saluberr-
imum est documentum. Etenim vbi

cumq. proximo citra alterius nocumētum & iniuriam prodesse quis potest, laudabile officium est eius commodum procurare, ubi autem nocumētum alterius sese offert quale est mors peccatoris, non debet nisi iudicio illius ad quem functio illa pertinet intentari.

ARTICVLVS IIII

Utrum clericis etiam maleficos liceat interficere.

Post decisionem illius, quod publice potestati non solum licitum, verum & sanctum est, maleficos extirpare, consequitur ut videamus an prædictis etiam ecclesiasticis idem sit licitum. Existit enim à parte affirmatiua argumentum, quod secundum Paul. 1. ad Corinth. 4. imitatores eius ac perinde sanctorum esse debemus, sicut ipsi fuerunt Christi. Deus autem maleficos perimere solet, secundum illud Psal. Qui percussit Aegyptum, cum primogenitis eorum. Et Phinees quamuis sacerdos interfecit Israheliam cum Madianitis de cocuntem, ut legitur Numer. 25. Et Samuel Propheta interfecit Agag, regem Amalech. Et Helias sacerdotes Baal. Denique Petrus Ananiam & Sapphiram. Secundo, cum potestas spiritalis sit temporalis, Deoque coniunctior, non est cur habeat minorem facultatem occidendi eos malefactores, qui sibi subduntur, quam secularis. In contrarium est illud 1. ad Timot. 3. Oportet Episcopum sine crimine esse, non violentum, non percussorem, &c.

Quæstio est soluta facilis, quæ hac vna conclusionem neganter deciditur. Minime clericis quacunque sint ecclesiastica potestate constituti, fas est vllum, quantumuis criminolum, morti addicere, aut mutillare. Probatur duplici capite. Primo propter representationem. Consecrantur enim altaris ministerio, ubi iugis fit memoria passionis Christi, qui cum in anima Crucis occideretur, percussus, ut ait Petrus, non repercutiebar, cuius ergo imitatione non debent esse percussores. Nam ut Eccl. 10. commune fit, secundum iudicium

populi, sit & ministri eius. Secundo, id inde confirmatur quod in Euangelio, cuius clerici sunt ministri, nullum capitis supplicium aut mutilationis membri, vlli vindicando cuius decretum est. Hic primum omnium animaduertendum quo iure clerici, sanguinis effusione interdantur. Haud enim interdictum hoc, iuris est naturalis. Immo si merum illud confideres, non obstat quominus episcopus subditos suos patibulo adjudicare possit. Dubium autem est, an sit de iure diuino. Ad hoc enim sunt, qui distinguunt respondeant. Aut inquam, duobus modis præceptum aliquod ceteri posse de iure diuino. Vno modo, quia in sacra pagina scriptum est, altero vero, quia est à Deo ipso positum tamquam de resupranaturab, qualia sunt sacramentorum mandata. Sic enim 1. ad Corint. 7. distinguit apostolus dicens vxorē à viro non discedere, præceptum est Dei, quod autem fidelis ab infideli vxore, se cum habitare contentiente non descedat, ego dico, non dominus. Prohibitio ergo clericorum ne sanguinem effundant, licet non posteriori, tamen priori modo, aiunt illi, est diuinum, quia exrat apud Paulum loco citato 1. ad Timot. 3. Quod si hæsites, num quicquid Paulus iussit pro præcepto habendum est Dei? quandoquidem quicquid apostoli tanquam apostoli loquebantur quasi diuina organa proferebant. Respondetur quod in assertionem fidei immediata reuelatione mouebantur. Quare enuntiationis eorum, ut diuina fides haberentur, tamen in legibus aliquibus ferendis, licet Spiritus sanctus eis assisteret sicut nunc ecclesiæ, nihilominus tales leges non sunt proprie iuris diuini, sicuti neque modo Pape, & Conciliorum iussa. Vnde actuum. 5. Visum est, inquit Petrus, non tantum Spiritui sancto, sed Spiritui sancto & nobis, quia tunc in concilio non utebantur immediata reuelatione, sed humana consultatione, Spiritu sancto, ne errarent assistente. Secus in fidei proferenda, de qua admoniti sunt ne cogitarent quomodo, aut quod loquerentur, sed sola vterentur reuelatione. At vero quamuis distinctio hæc, ex re ipsa peripete fiat, nescio tamen an ad propositum satis queat, applicari commode. Paulinum enim illud verbum, spōsio attentè perspectum, non huc spectare la ad eum videtur, ut clericos inhabeat ne tam-

Respon-
sio quo-
rūdā.

Paulus.

Obie-
ctio.

Solutio.

Excludi-
tur re-
bium.

TO
re
ibus
III
13

quam publicæ potestates malefactores occidant, sed ne tanquam privatae personæ sint percussores. Vna enim composuit, sobrium, prudentem, &c. non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum. Præterquam quod illic tantum cum Episcopis sermo illi erat. Neque verò inibi seculares iudices fecit, ne in sacerdotalem ordinem admittentur, quod tamen Ecclesia facit. Quapropter si huic tantum loco insistas profectò neutro superiorum modorum prohibitio hæc est de iure Diuino.

Cauilla. Aliud autem argumentum posset validius ad propositum adijci, nempe quod Christus, ut præcedenti 1. quaest. 4. meminimus, non assumpsit secularem potestatem iudicandi, sed spirituales regni caelorum. Unde fieri videtur consequens, ut nec clerici possent illam exercere. Attamen neque argumentum hoc rem de iustitia, sed hoc tantum, quod potestas ecclesiastica, qua ratione spiritualis est, non se extendit ad iudicia secularia ferenda, nisi quatenus ordinem habeat ad finem spirituales. Huic tamen minime repugnat, quominus clerici possent esse seculares in principum ministri, ut eorum nomine nocentium sanguinem effunderent. Immo verò neque repugnat quominus Episcopi eos possent gladio ferire, qui spirituales ipsum finem perturbarent. Ex his ergo sequitur (quod certo crediderim) prohibitionem hæc solum esse de iure merito positam ecclesiastico. Neg; vero S. Tho. verbum adduxit Apostolicum, ac si esset habendum pro lege, ne Clerici in causa sanguinis iudices sederent, sed solum per viam consequentiam, & exempli, nempe quod postquam admonentur ne sint percussores, merito Ecclesia canit, ut ab omni percussione abstinerent. Et in eodem sensu citat idem verbum Gratianus in fronte dist. 45. vbi et meminens. & cano. Episcopum. eadem habetur prohibito. Et expressè sententiam, ne cler. vel mona. Et in tit. de cler. percuss. Ratio ergo huius Ecclesie sanctionis non fuit nisi decencia, & honestas duplex, quæ ad conclusionem allata. Et præterea mundiciis, quæ esse debet non solum in sacerdotibus, verum in vasis etiam sacris. Quapropter qui sacris initiantur, ut votum emittunt ne se semine polluant, ita & lege prohibetur ne contaminentur sanguine. Quæ quidè duæ sordium species, si in templo fun-

dantur illud quoque pollutum relinquor, & suo modo irregulariter. Nomine autem clericorum in eiusmodi prohibitione omnes promiscue comprehenduntur, tam minoribus ordinibus quam sacris initiatis. Tamen quantum ad culpæ gradum non sit eadem omnium ratio. Nam qui in minoribus constitutus iudicatum secularem, vsque ad sanguinis effusionem exerceret, non peccaret mortaliter, quia ordines illi non sunt proprie sacri, quia tamen lethali culpa inhierecetur qui esset in facis, siue tanquam iudex, siue tanquam iustitia minister se creuaret. At vero etiam in minoribus ordinibus, nullum esset peccatum. Nam omnibus interdicitur sanguinis effusio. Sed de irregularitate etiam patentiissimum est, occisores ac mutilatores fieri omnes irregulares, siue post susceptos ordines id fecerint, siue ante, ut patet in can. Episcopum, dist. 45. & dist. 35. can. aliquantos dist. 23. q. 8. can. 1. & can. clericus, & can. quicumque & de homi. volun. cano. de cetero, & can. ad audientiam, & multis alijs locis. Quod late Syluest. tractat, verbo Homicidium 3. Sed est notandum quod nec citati canones, percussores omnes, immo & arma sumentes, ut habetur dist. clericus, irregulares esse decernant, intelligunt tamen Doctores eos tantum comprehendendi, qui occisores fuerint aut mutilatores. Quare Panot. in c. 1. qui clerici vel vouen. sola, inquit, sanguinis effusio non inducit irregularitatem. Et ita expresse habet glo. Clem. vnica, de homic. iuxta tenorem textus. Occidit aut mutilat. Sed de hoc standum est mori ecclesiastico. Cæue tamen ne excommunicationis censuras cum irregularitate permisceas. Hactenus enim de clerico percussore aut seculari dictum est. Qui vero vice versa in clericum manus violentas iniecerit, licet neque mutilator sit neque sanguinis effusor, sententiam excommunicationis incurrit secundum Canonem. Si quis suadente. Quod si fuerit sacerdos, & celebret, tunc fit irregularis, & pariter qui semen aut sanguinem in sacro loco effuderit, si modo effusio notabilis, ut aiunt, esset. Etenim pueri cum se in vicem pugno cedentes, parum sanguinis de nobis mittunt, non subinde sunt excommunicati. Homicidium autem etiam extra sanguinis effusionem irregulare facit homicidam. Neque requiritur, ut eiusmodi actiones

Cauilla.

Solutio.

Solutio vera principalis dubij.
S. Tho.

actiones peccata sint, ut sint, irregularitas causa. Immo etiam si sint virtutes dummodo sint liberae, id ipsum efficiunt, ut iudex cuiusque ministri, qui iuste iniquum interficiunt, irregulares fiunt ad sacros sciendos ordines, atque omnes ministri iustitiae, quos glossa refert super dicto canonicos. Dixerim autem. Dummodo sint actiones liberae & voluntariae, & quoniam, ut in art. 8. dictum sumus per homicidium casuale & per alias actiones, quae praeter hominis voluntatem accidunt, nulla incurritur irregularitas. Immo cum quis se aut sua inculpata tutela defendendo alteri aut mortem infert, aut causam mortis, ut habetur Clement. vii. de homicid. & eod. tit. libro sexto capitulo praelatis. Ex his fit consequens irregularitatem non esse culpam, immo neque semper propriae penam ut libro primo quaestione sexta adnotamus quia ubi nulla est culpa nihil proprie habet rationem poenae, sed est inhabilitas quaedam & indecentia propter immunditiam ad sacrorum administrationem. Quapropter cum in Pontificis Bullis conferuntur facultates absolvendi à quibuscumque peccatis & censuris, censurae nomine non venit irregularitas. Quod si quis forsitan ambigat, utrum Pontifex maximus super hac lege dispensare possit, tam quantum ad culpam quam etiam quo ad irregularitatem, facillime colligitur ex superioribus affirmatiua responsio. Enimvero cum lex sit mere positiva non solum quia, ut diximus, verbi Pauli non faciunt illum senum, verum etiam quod quamvis cum facerent, non esset lex divina illius generis, quod non cadit in dispensatione Pontificis, colligitur posse eundem Pontificem iusta de causa dispensare, ut sacerdos, iudex secularis esse possit, & in bello miles, quibus functionibus annexa est sanguinis effusio.

namque veteris testamenti non tractabat spiritualia, sicut nos in neque ministeria officii innocentissimi Christi sed erant legis ministri, quae corporalia supplicia, etiam mortis, maleficijs decebantur. Quod autem de Petro adductum est, nihil ad rem facit, quoniam neque ipse coniuges illos occidit, neque eius iussu interfecit, sed quasi ore Dei promulgavit sententiam, quae audita examinari corruerunt. Ad secundum respondetur, quod potestas spiritalis clericorum non in hoc debet potestati principum praecellere, ut corpora interficiant, sed ut animarum consulari salutem. Quae utique ratione dicuntur principes terrarum. Et per hoc soluitur tertium.

Ad secundum arg.
Ad tertium arg.

ARTICVLVS V.

Utrum alicui liceat seipsum occidere.

Quamuis artic. 3. conclusum fuerit, nemini priuata auctoritate licitum esse quenquam occidere, quia id est contra iustitiam, restat nihilominus scire, utrum cupiam id liceat in seipsum? Primum enim argumentum à parte affirmatiua est, quod prohibitio homicidij est prohibitio iustitiae, unde cum iustitia non sit nisi ad alterum, si (ut quemadmodum ostendit 5. Ethic. Aristot.) nemo sibi faciat iniustitiam, etiam si se occidat. Et accedit secundo loco quod quando iudex qui alios habet interficiendi potestatem, ea est ipse dignus morte qua alios merito condemnaret, apparet tunc & sibi ipsi eandem inferre posse. Tertio arguitur. Licitum est cuiunque periculo minore maius euitare, sicut membrum sibi infectum reserare, ut vitam seruet contingere autem possit, ut quis seipsum occidendo à maioribus se malis eripiat, videlicet ignominia, aut periculo, aut turpitudine alicuius flagitij, ergo tunc id erit licitum. Quarto Samson, ut legitur Iudicum. 16. seipsum iuina templi contriuit. Et Razas, ut 2. Macha. 14. refertur, seipsum interfecit, eligens potius nobiliter mori, quam iniquo iure fieri subditum, quod & de Catone memoriae proditum est. In contrarium est verbum Augustini de Ciuitate Dei, quod refertur 23. quod si non licet priuata potestate hominem occidere.

Primum argum.

Aristot. Arg. 2.

Arg. 3.

Arg. 4.

TO
re
bus
III
13

Inregu-
laritas
non est
culpa.

Ad pri-
mum arg.

cidere, profecto etiam qui seipsum occidit, homicida est. Et paulo post. Præstat ut de homine intelligamus, illud quod dictum est, non occides, neque alterum, ergo neque te. Neque enim alium quam hominem occidit, qui seipsum occidit.

Vnica conclusio. Ad questionem vnica conclusione respondetur. Nemini fas est seipsum occidere, & qui contra facit grauissimi peccati mortali reus fit. Idque tribus rationibus comprobatur. Primo, quod si homo secundum seipsum consideretur, contra suam naturam inclinacionem atque amorem quem sibi ipsi naturaliter debet, facit, dum sibi vitam adimit. Secundo, quod si consideretur ut pars totius reipublice, in bonum totius ordinatur atque adeo, ut s. Eth. cap. post rem ait Aristot. qui seipsum enecat, iniuriam irrogat reipub. Tertio,

Prima ratio cõclusiõis. Quod si consideretur ut effectus est Dei, vita humana diuinum donum est, à Deoque subinde pendens, tanquam eius possessio, ob idque qui seipsum perimit, peccat in Deum peccat, cuius est seruus, atque ille qui rem alienam vsurparet. Ad solum enim ipsam pertinet iudicium vite & mortis, secundum illud Deu. 23. Ego occidam, & ego viuere faciam. De conclusione nemo est qui dubitare possit? adeo est contra vniuersalem naturam ut sibi quisque mortem consciscat, per quam vita priuatur, quæ omnium est fundamentum bonorum. Circa rationem autem discrimen prius perpendendum est, quod si hominem absolute in seipso consideres, non est proprie contra iustitiam ut se occidat, sed contra amorem quo res qualibet seipsam diligit. Si autem consideretur velut officium Dei, ac reipublice membrum, tunc quia ordinem habet ad alios, iniustus respectu eorum fit qui se occidit. De eadem tamen prima ratione dubium existit, haud enim efficax satis apparet illatio, quod si homicidium fiat contra propriam inclinacionem naturalem, sit protinus peccatum mortale. Inclinatio namque naturalis, non omnis est bona, immo contra illam facere nonnunquam officium est. Enimvero inclinatio humana in bonum dilectabile, naturalis est, quin etiam genere suo bona: Appetitus enim animalis sine natura fertur in id, quod est delectabile. Quia vique ratione natura necessarijs

officijs conseruandi, tam indiuiduum quæ speciem, delectacionem immiscuit, ut essent appetibilia: Et nihilominus eadem inclinatio sæpenumero est mala, eidemque adeo resistere bonum. Quod propter virtutem temperantiæ ac fortitudinis secundum Aristot. ad moderandum reprimendumque naturales affectus nobis inseruiunt ob idque virtutis opus, laboriosum est ac difficile, nempe quod eius conatibus contra naturalem inclinacionem pugnamus, quæ superatis difficilis est. Adde, quod iustitia originalis ad eandem infrenandas naturæ affectionis donata primis parentibus fuit. Quia ratione videlicet, quia illæ naturales erant, iustitia ipsa fuit supernaturalis. Hac enim de causâ Pau. ad Rom. 7. cõqueretur aliam in membris legem præsentifere repugnancem legi mentis. Quodnam igitur argumentum est, si contra inclinacionem naturalem ergo est peccatum? Quod intelligas illam inclinacionem esse bonum, id tibi restat probandum quandòquidem ex hoc quod sit naturalis non conuincitur. Ad hoc iam alias me dixisse memini. Habet enim homo duas, eademque ambas naturales inclinaciones, alteram rationem generis alteram vero ratione speciei, quarum ideo prior materialis est, secunda vero formalis. Habeque subinde hoc inter omnem creaturam corporalem singulare, quod istæ inclinaciones post naturam corruptam sint sibi inuicem contrariæ. Caro enim, inquit Paul. concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. At vero quia id simpliciter rei naturale est, quod formaliter & secundum speciem congruit, illud autem quod competit, materialiter competit secundum quid, sit ut secundum rationem contra materialem, hoc est, contra sensibilem inclinacionem facere, ad hominis perfectionem pertineat. Ignor quando dictum est inclinacionem naturalem ad vitam conseruationem ferri, atque eius amorem esse naturalem, intelligitur secundum rationem ob idque facere contra illam inclinacionem peccatum est, non solum inhumanum, verum & contra totum fundamentum naturæ. Quod enim viuere refert rationalis inclinatio, inde patet, quod rationalis natura est per rationis opera felicitatem consequi, quæ quidem opera nisi a viuente exerceri non possunt. Post hæc.

Obiectio cõtra primam rationem.

hæc circa alias duas rationes explicandum
 esset quomodo homo non sit suæ vitæ do-
 minus, nisi hæc conclusio in superiori libro
 quæstio 3. satis fuisset à nobis demonstra-
 ta. Recolare autem id opus est, quod ibi-
 dem demonstrare etiam curauimus nempe
 Rempublica non proprie habere domi-
 nium vitæ ciuium, sicuti Deum. Haud e-
 nim princeps prohibeo, velut ille potest
 innocenti in mortem adigere, quod ad
 rationem dominij esset necessarium, sed
 tantum vt Reipublicæ propugnator iusti-
 que custos, vt inibi sa. is expositum est. Ar-
 qui huc applaudit exemplum totius, re-
 spectu partium. Homo enim non fungi-
 tur ab solo membro dominio, vt pos-
 sit ea dum liberis sibi amputare, sed vt
 custos vitæ potest illa obijcere ad defen-
 dendum totum, ac pariter dum putre-
 scunt, rescindere. Sic ergo intelligendus
 est Aristotel 3. Ethicor. cap. 11. vbi ait ho-
 micidam sui, iniuriam irrogare Reipu-
 blicæ. Disputatio se hic longa ingerebat,
 an liceat quempiam damnare, vt seipsum
 occidat, nempe vt venenum eporet, aut
 fame pereat, aut de carcere non fugiat,
 hæc autem proprium locum inferius ha-
 bent quæstio 6. vbi de remedijs quibus re-
 bus vii potest, articul. 4. latè disputan-
 dum est.

Reliquæ ergo quæstionculas huic prin-
 cipalis adhaerentes, inter soluendum ar-
 gumenta dissoluere restat. Ad primum
 autem iam responsum est, nempe quod
 homicidium, peccatum est tum contra
 iustitiam, tum etiam contra charitatem.
 Quare qui mortem sibi consciscit, respec-
 tu sui non facit contra iustitiam, sed con-
 tra charitatem respectu vero Reipublicæ,
 ac Dei, facit contra iustitiam. Ad se-
 cundum autem, quod adijcitur dum iu-
 dex simul est morte dignus. Responde-
 tur, quod nemo constituitur sui ipsius iu-
 dex, quia nemo de seipso recte iudicare
 potest. Quare sicut agrius Medico non
 est committenda sui ipsius curatio, ita ne-
 que malefactori iudici seipsum condem-
 nare. Ad tertium argumentum Diuus
 Thomas respondet id, quod præcedenti
 libro à nobis citatum meminimus, nempe
 quod cum homo constitutus per li-
 berum arbitrium sit sui ipsius dominus, hoc
 est suarum actionum, de omnibus quæ
 eidem libero arbitrio subsunt, disponere

potest non autem de vita, quæ Dei potest
 fieri, à quo illam recipit, tantum subdi-
 tur. Et ideo ob nullam prorsus causam
 licitum vlli est sibi vitam adimere. Argu-
 mentum est, quod locupletissime August.
 disserit lib. 1. de Ciuitate Dei à cap. 17. vs-
 que ad 26. Quare neque quillo Pauli de-
 siderio arderet dissoluendi, vt esset cum
 Christo po. est se illa causa necare. Ne-
 que vt extremas mundi huius calamita-
 tes suffugiamus. Nam cum secundum
 Philosophum 3. Ethicorum, vltimum sit
 temporalium malorum, mors: qui illa se
 orbaret, vt malis alijs careret, maius tunc
 contra naturam eligeret malum, vt cui-
 taret minus. Neque summa quis immu-
 nissimi criminis poenitudine percussus,
 potest in se nefarias manus iniicere, vt se
 absumat. Neque vero ad euitandum atro-
 cissimum scelus id licitum est. Quapro-
 pter Lucretia per mortem, quam sibi ipsa
 inferret, non licuit adulterium cauere, & c.
 Multo minus postquam illam passa est ini-
 uriam, vt Iulius libro primo refert,
 ignominiam morte contegere, vt illic au-
 gust. est Augustin. Nam si resistendo, se
 culpa liberauerat, non erat digna quæ se
 occideret, & si in culpam confenserat,
 non erat subipsius iudex. Occidit ergo
 sese ex pusillanimitate, quia ferre infamiam
 non valuit, sicuti & Caro, qui Cas-
 sariis dominatum subire potens non fuit.
 Quod si hic obiter querat quid ferre de-
 beat pudica puella, antequam in stuprum
 consentiat? Re vera quodcunque genus
 mortis. At vero vtrum si non pro viri-
 li sua contra pugnet, membrisque resis-
 tat, sed immota manens nihil agat, con-
 sentire censetur? Respondetur. In fo-
 ro exteriori si immobilis tacensque mane-
 ret, rea stupri iudicaretur. Sic enim iur-
 bebatur, Deuteronom. 12. vt puella quæ
 in vrbe comprimeretur, quia tacuerat, la-
 pidibus obrueretur. Tamen in foro con-
 scientiæ tantum tenetur non consentire,
 neque se sceleri accommodare. Quæ re-
 si metu tacet, non peccat mortaliter, dum-
 modo nullum præbeat consensum. Ne-
 que vero manus in alterum tenetur ini-
 icere. Tamen si quæ honesta est, & ingenua,
 non debet facere quantum debet, sed quan-
 tum potest. Quæ autem inuiti patitur, vir-
 ginatatem non amittit, quia (vt Lucretia ai-
 bat) non inquinatur corpus, nisi de con-

August.

Aristot.

Lucre.

August.

Caro.

Quæst

Solutio.

Alteræ

quæstio.

Respon-

sio.

Imit.

Quæstio.

Adquar
tū argu.
Santon.

sensu mentis. Vnde quæ se occideret ut stuprum caueret, maius peccatum faceret ut euitaret minus. Ad quartum de Sanfione sunt qui respondeant per virtutem fortitudinis ei licuisse ad hostium cladem cum proprio periculo sese accingere. Ad hoc tamen iam hb. 2. q. 3. art. 8. respondimus, quod cum ille autus non fuerit humanus, sed supernaturalis, quia iam illi coma creuerat quam Deo dicauerat, dicendum est potius cum August. quod id diuina reuelatione fecerit. Id quod eius oratio testatur, qua diuinitus suppeticas petebat. De Eleazaro autem qui legitur primi Macha. 6. vt elephantem occideret, ab eodem oppressus, facile, vt illic dicebam, crediderim virtute ac robore animi id aggressum fuisse. Razias autem non est cur excusetur, vt bene ait S. Thom. nam sanimi mollities fuit & languor proprio gladio malle occumbere, quam vinci. Quod & Sauli vituperio datur, & Catoni. Vnde quod historia addit, maluisse nobiliter mori, &c. non dicitur secundum rei veritatem, sed secundum eius existimationem. At vero de Apollonia, cuius historia refert quod carnicum operas praueniens exiliuit in flammis, Augusti. non est omnino, certus. Si autem id verum fuit, vel dicendum est quod erat iam tam rogo admota vt pene esset coniecta, vel quod cum esset femina acumini que adeo iuris infecta, per inuincibilem ignorantiam sit excusanda, vel ad hoc cum eodem Augustino recurendum, quod id diuino instinctu egerit.

ARTICVLVS VI.

Vtrum liceat vitam pro defensione amici aut eius seruare virtutis, exponere.

Primū
argum.
a parte
negati-
ua.

Articulo proxime precedenti operam duximus hunc sextum adhibere, licet D. Tho. silentio hic cum praterierit. Sunt enim apprimè affines & germani. Quæritur ergo vtrum vitam propriam liceat pro amico aut pro quacunque virtute morti offerre. Arguitur enim à parte negatiua. Vitam periculo mortis obijcerem eodem recidit ac si quis seipsum occidat, nam gubernatorem nauem non seruare

re dum potest, perinde habet ac si illam submergeret occidere se autem nemini licet, cum non sit vitæ suæ dominus, sed custos, ergo neque vitam pro alio exponere. Secundo. Ordine charitatis plus sequitur diligere tenetur, quam alterum, saltem non licet alterum plus diligere, mandante nobis Deo & proximis sicut nos ipsos diligamus, qui autem propriam pro vita amici exponit, plus alium diligit quam seipsum, vt lib. de mend. c. 6. arguit August. ergo id non licet, vt ipse ibidem cõcludit. Tertio. Sicut vita spiritualis ad spiritualem, sic & temporalis ad temporalem, nemini autem spiritualem propriam licet pro spirituali totius mundi amittere, ergo neq; temporalem propriam pro temporali amici. In contrarium est verbum Christi, Ioannis 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam quis ponat pro amicis suis.

Questio est egregia, neque solum Philosophis digna, verum & Theologis, tamen si non pro eius dignitate veritatem ex professo disputatam. Tribus ergo conclusionibus absoluendum duxerim. Prima est, Ponere vitam pro Deo, atq; in testimonium eius fidei, catholica fides iubet cuius perinde contraria assertio, hæresis est manifestaria. Hoc patet ecclesiæ testimonio, quæ ob hanc præcipuam virtutem martyrum ordinem, cum inter diuos præcipuum, vt que adeo colit, vt censat per actum martyrij omnia condonari peccata. De hoc ergo non pertinet ad præsentem locum disputare. Sed adiungimus eidem conclusioni pariter protutela cuiusque virtutis id ipsam licere. Ob id enim Ioannes Baptistæ martyrij causa alago ad scribitur, quod de iniquitate incest. Osum Herodæ redar quebat. Neque solum in preceptorum tutamen, verum & ad defendendū consiliū veritatem id ipsum laus esset, nempe vt quis defenderet consiliū esse vota religionis suscipere. Hæc enim omnia in custodiam propugnationemq; fidei referuntur. Neque vero est qui negare possit quin etiã pro re publica liceat periculi subire mortis, quã doquidem, vt antea sæpe diximus, re publica ad id potest ciues suos cogere, sicut totum membra ad sui defensionem. Hæc ergo citra disputationem iacta sint fundamenta. Quo autem alterum, quod parentissimum etiam est, extremum, cum hoc ipso

Secunda
quæstio.

Aug.

Aug.

Obie-
ctio.

Solutio.

Tertia
quæstio.

Aug.

componamus, sit secunda conclusio. Nul-
latenus licet aut vitam spiritualem, hoc est
Dei gratiam amittere, aut minimam eius
iacturam facere pro salute spirituali totius
mundi. Imo, ut absit blasphemia verbo, si
casus per impossibile accidere posset, ne-
que pro factorum defendenda gloria.
Memini enim quosdam hoc in dubium re-
uocare, nihilominus conclusio adeo per se
nota est vt contraria manifestam compli-
cet repugnantiam. Enimuero optare de
gratia Dei cadere, vt alij ipsa persistant,
est eligere esse in odio Dei, quod autem
hoc in virtute, implicatio est contradictio-
nis. Nam quod est virtus, licet, per id au-
tem quod licet non perditur gratia. Item
optare odium Dei, est optare id quod in-
trinsece est malum. Imo & minimum
veniale peccatum licere admittere pro sa-
lute spirituali totius mundi, contradi-
ctionem inuoluit. Sed neque optare mi-
nus diligere à Deo, vt alij magis diligan-
tur, fas esse potest, nam qui minus dili-
gitur minus diligit, optare autem minus
diligere, est quid optare contra naturam
ipsam charitatis, atque adeo implicatio
contradictionis est illud esse opus charita-
tis. Contra hanc nihilominus veritatem
arguitur. Sequeretur neque licitum esse
vitam spiritualem periculo obijcere pro
salute animarum, nam si illam neququam
licet perdere, videtur sequi, neque eius pe-
riculum sub eundem esse. Consequens ta-
men est falsum, quoniam prudens charita-
tis femor nonnunquam hominem ani-
mar, vt ad conuertendus perditas mulieres
cum aliquo suo periculo eorum colloqui
adeat, vel aliquo ad prædicandum pergat,
vbi in maiori versabitur periculo vite spi-
ritualis quam si intra claustra se monaste-
rii contineret. Respondetur, primam con-
sequentiam nullius esse valoris. Nam ia-
cturam facere gratia detrimentum est ip-
sus charitatis, exponere autem illam peti-
culo, adeo non est, charitatis remissio, vt
ex nimio eius ardore procedat. Tertia
conclusio, ad cuius veritatem exploran-
dam præfens mouetur quæstio, sit, Licitum
est, & sepius officium, vitam corpora-
lem exponere, non solum pro vita spiri-
tualis amici, verum & pro temporali, quin
vero pro eius honore, & fama, & pro eius
bonis temporalibus. Atqui de hac quæ-
stione D. August. diuersè loquutus est lo-

co namque inter arguendum cito visus
est ad partem negatiuam annuere. Tamen
libro de Amicitia, cap. 10. expresse ait vi-
tam corporis ponendum esse pro amico,
vt sanxit, inquit diuina auctoritas. Nimi-
rum ad verbum Christi alludens à nobis
citatum, Maiorem charitatem nemo ha-
bet, &c. Et reuera nunquam mihi in
dubium venire potuit, qui certo credide-
rim peregrinum hoc esse amicitia, ac
subinde virtutis officium. Et primum au-
toritas Christi, si meditare pendatur,
hunc plane sensum facit, tamen si non de-
sint qui caullantes dicant. Seruatorem
nostrum hunc tantum docuisse, quod li-
ceat vitam corporalem pro spirituali ami-
ci, sicut ipse fecit, exponere. Enimuero
quamuis ipse ad hoc propositum illud ci-
tauerit, nihilominus dicitur illud vulgo
inter philosophos circumferebatur, il-
lud nimirum vbique docentes. Amicus
est alter ergo. Quare eorum sensus non ad
vitam spiritualem referebatur, sed ad hoc
quod ius amicitia sit cum periculo prop-
ria vite bona amici etiam temporalia
tueri. Quocirca Christus vulgatum alle-
gans axioma eundem sensum approbavit,
videlicet quod cum charitatis sit, dispen-
dium cæterorum bonorum amici gratia
facere, hæc tamen summa sit, vt etiam vi-
tam ponas. Adde, quod Christus pro vita
temporali nostra propriam posuit. Nam
sicut per peccatum, vt ait Paul. mors in-
troiuit in orbem, ita & redemptoris ma-
nus fuit liberando nos à peccato, liberari
etiam à temporali morte, donando nobis
immortalia corpora. Quare eodem
cap. 5. Paul. concludit, sicut regnavit peccatum
in mortem ita & gratia regnat per ius-
titiam in vitam æternam. Et cap. 8. Lex
spiritus vite in Christo Iesu liberauit me
à peccato & lege mortis. Præterea, illo ver-
bo, Christus voluit mortalium amicitiam
sibi maxime conciliare. Ob idque illud
absque vlla exceptione absolute citauit,
scilicet quod in hoc maxime ostendatur
charitas, quod quis ponat vitam pro ami-
cis. Non enim ait pro hoc vel illo bono
amici, sed pro amico, vbi tu ipse vita
indiguerit. At vero vt ad rationes natu-
rales descendamus, illa qua quidam vni-
tur, non est satis firma. Arguunt enim ob
id licere vitam exponere pro amico, quod
iustum est illam ponere pro virtute, & vera
laude

Maiore
charita-
tem ne-
mo ha-
bet, &c.

Christus
pro vita
tempo-
rali pro
pria po-
nit.

TO
re
ius
III
15

laude & ponere vitam pro amico est virtus. Hæc nanque ratio principium petit. Nam hoc ipsum est in controuersia. Amicitia enim non est virtus, sed virtuti proxima, vt ait 8. Ethico. Philosophus. Sum enim alteri amicus, quia studiosus est. Sed de hoc est questio, vtum ius amicitie hoc permittat, vt vitam cuius tu non es dominus, possis pro illo exponere? eo præsertim, quod cum vita sit bonorum omnium temporalium maximum, & amicitia non sit nisi temporale bonum, videtur vita non esse pro amicitia commutanda. Ratio ergo conclusionis sic efformatur, vita nihil altius est, quam quoddam temporale bonum quod non est supremis finis, in quo nostra consistit felicitas, sed est tantum medium ad ipsam consequendam & conferendam, bonum autem vile licitum est in defensionem alterius boni exponere, quod pars est nostre felicitatis, etiam si per se consideratum minoris esset pretij potest enim iure optimo quisque vitam periculo obtinere ad defendendum bona sua temporalia, eo quod bona ipsa rursus ordinantur in conseruationem eiusdem vite, atque in statum eius felicem, vita autem amici mei est proprium meum bonum, ad meam etiam felicitatem pertinens, ergo eadem ratione mihi licebit, immo multo decentius, propriam vitam pro illa ponere, nam merito illam pluris facio, quam bona mea, quandoquidem per ipsam felicem statum vite meæ conseruo. Quin vero eadem ratione sequitur, vt possim illam exponere ad protegendam eius honorem & bona temporalia, si fuerint vsque adeo ampla. Secundo arguitur exemplo Christi. Certum enim est, vitam eius etiam temporalem præstantiorem fuisse nostra spirituali, nam erat vita Dei, & tamen quia vita nostra æterna in eius redundabat gloriam, illam in pretium nostre dispendit. Tertio arguitur. Iure nature omnes mortales sumus eiusdem corporis membra, ergo sicuti membrum eiusdem corporis vnum pro alio exponitur, vt inuicem se custodiant, sic licitum est inter homines. Quarto. Sicut pro republica debitum est vitam ponere, quia partes eius sumus, quam ideo conseruaret nemus, sic & pars se potest periculo alterius partis exponere, quandoquidem salus reipublica ex salute partium constat. Adde, quod agere filium cum propria vite periculo debere vitam patris tueri, feritas profecto esset & barbaries, cum eandem vitam a parentibus receperimus. Concesso ergo semel, quod iure charitatis hoc liceat, non est delectus difficilis, vt etiam pro vxore, pro filio, pro patre, atque adeo pro amico id liceat. Nam pro rege, nemo dubitat. Præterea, nullus philo'sophorum sapientumque Physicorum non laudat facinus Pyladis atque Orestis, siue historia fuerit siue fabula, vt Cicero lib. de Amicitia, innuat, tamen si mentiri vt alter pro altero haberetur, non fuit virtus. Sed quid in te non dubia moramur? vox populi, vox natura est, & tamen nulla fuit, seu barbara natio, seu sancta, etiam si Christianam intelligas, in qua non egregia laudi datur, ac detur, quod qui hominem in periculo mortis coniectum viderit eidem se offerat periculo, vt proximi vitam, dum possibile apparet, eripiat. Dum possibile, inquam apparet, nam alias, temeritas esset. Exempli gratia, qui gladijs se inuicem impetentes aspectat, & potens cum aliquo suo periculo vitam dirimere, non se medium infert etiam si non teneatur, profecto vt ignauus & infamis habetur, tantum abest, vt si id fecerit, perperam fuisse iudicetur. Idemque fere iudicium est de protegendo amici honore, atque alijs magnis bonis, quibus vita eius sustentatur & honor. In summa, qui hoc negat officium esse eximium amicitie, ornamentum profecto eius præcipuum de media republica tollit.

Aristot.

Rõ cõ-
cluxõ

exponere. Quis vero etiam potest non
 uti optimo cibo ac regimine, aut optima
 medicina ad ipsam seruandam. Eadem ergo
 ratione potest illam exponere pro ami-
 co. Sed tunc peccaret, quando illam prodig-
 eret, hoc est quod nullo bono fine aut
 pro exiguo illam disponderet, ut si ad de-
 scendum valorem vnius scuti periculo
 illam obiceret. Ex hac autem solutione
 oritur scrupulus, vtrum in naufragio, vbi
 tantum vox est tabula, qua duos seruare
 non potest, liceat vni alteri cedere? Et fac
 esse filium & patrem. Ex conclusione enim
 videtur sequi id esse licitum, ex hac autem
 solutione apparet contrarium colligi. Nam
 qui tabulam desereret, perinde haberet, ac
 si se in mare proiecisset, quod est se directe
 occidere. Profecto res est dubia responde-
 tur ergo quod antequam tabulam filius
 capiat, potest illam relinquere patri, quia
 non hoc est positum: se occidere, sed per-
 mittere se mori, postquam vero eidem
 insidet, re vera non apparet licitam esse, vt
 se in fluctus deiciat. Ad secundum re-
 spondetur quod ordo charitatis quo homo
 tenetur non plus proximum quam seip-
 sum diligere, attendendus est secundum
 vitam spiritualem, cuius ideo detrimen-
 tum homo non debet pati pro toto orbe,
 sed quantum ad temporalia non est ille
 ordo necessarius, quoniam temporalia per-
 se non pertinent ad perfectam felicitate-
 tem sed sunt tantum media, vt diximus.
 Vnde S. Thom. 2. 2. q. 16. art. 5. in solutione
 primi, ait, quod cum vnumquodque id sit
 quod in ipso precipuum est magis est pro-
 ximus diligendus quantum ad spiritualia
 quam corpus proprium vt si simpliciter
 fuerit necessaria via nostra pro salute spi-
 rituali eius tunc sit nobis expendenda vbi
 explicat ordinem, qui est ex necessitate pre-
 cepti. Sed tamen inferius in solutione ter-
 tija ait, quod licet non sit de necessitate cha-
 ritatis quod homo proprium corpus expo-
 nat pro salute proximi, nisi in casu quo te-
 netur eius saluti providere, tamen quod
 aliquis sua se sponte ad hoc offerat, perti-
 net ad perfectionem charitatis. Vbi non
 distinguit de salute spirituali & corporali,
 sed vtrumque videtur intelligere. Postre-
 mum denique argumentum solutum est,
 vbi monstrauimus non esse eandem ratio-
 nem de spirituali, & temporalis salute.
 Quare falsum est eandem esse rationem

Spiritualis ad spiritualem, quæ temporalis
 ad temporalem.

ARTICVLVS VII.

*Virum liceat in aliquo casu interficere
 innocentem.*

Post innocentis homicidium (quod
 quemadmodum lege fiat, dictum est)
 subsequitur in hoc septimo articulo,
 qui est apud S. Tho. textus disputare vtrum
 liceat in aliquo casu innocentem interfice-
 re? Arguitur enim à parte affirmatiua A-
 braham haec laude inter cetera commenda-
 tur, quod innocentem filium suum ara destina-
 uerat, secundo. Si id licet quod maius docu-
 mentum infer, & id licebit quod infer-
 maius, nam de illato documento existima-
 tur peccati grauitas, licet autem peccator
 occidere, etiam si periculo perditionis ater-
 nae non nunquam exponatur, vt supradic-
 tum est, ergo & innocentem quem certius
 creditur miseris huius seculi solutum ad
 aeternam felicitatem aduolare. Tertio
 Quod secundum ordinem iustitiae sit nul-
 lum est peccatum, sed quandoque iudex se-
 cundum allegata & probata innocentem
 in mortem adigere cogitur, quem scit falsis
 testimonijs delatum, & pariter minister,
 qui eius dicto audiens esse tenetur, ergo li-
 citum est quandoque innocentem interfice-
 re. In contrarium autem est illud Exo-
 23. Insonrem & iustum non occides.

Primū
 argum.

Argu. 2.

Argu. 3.

Titulu-
 qōnis il-
 lustrat.
 Duplex
 innocēs.

Vnica
 conclu-

Proba-
 tio.

Quæstionis titulus de duplici innocen-
 te intelligi potest. Primo, de eo qui non so-
 lum re vera est innocens, verum etiam le-
 gitime, quia non probatur nocens, & de
 hoc præsens intelligitur interrogatio. Alius
 vero est, qui licet re quidem sit innocens ta-
 men legitime probatur nocens, de quo,
 cũ grauior sit abususque dubitandi ratio,
 inferius quæst. 4. art. 2. mouebitur pec-
 cularis quæstio. Hæc ergo facillime vnica
 conclusione expeditur. Nullatenus licet homi-
 nem innocentem, cuius nulla habetur
 sinistra opinio interficere. Probatio est per-
 uia. Homo enim vt ex dictis patet, & se-
 cundum seipsum consideratur & præterea
 in ordine ad bonum commune. Et qui-
 dem secundum priorem consideratio-
 nem, scilicet quatenus est rationalis na-
 tura, neminem interficere licet. Nam
 & iniquissimi etiam peccatoris natura,
 quatenus

PO
 re
 bus
 III
 15

quatenus Dei figmentum, diligenda est, ob
solum ergo causam communis boni pec-
cator occiditur, in innocente autem nihil
est cur ius reipublice fiat, ipsum occiden-
di, quoniam precipua est reipublica pars,
atque ad eius salutem precipue conferens.
De hac conclusione non est cur multum
dubites, offeruntur nihilominus nonnul-
le, licet tenues, dubiandi rationes. Pri-
ma, dum in obsessa à tyranno ciuitate ci-
uis innocens est, cuius caput tyrannus ille
perit, eo forsitan quod sibi est aduersus. Hi-
storia est de Demosthene, quæ, dum Athe-
nien ciuitas obsidione opprimeretur, tan-
tum dux ille hostis petebat, ut incolorem
relinquere ciuitatem. Tunc enim ille in
senatu fabulam illam luporum retulit,
qui ab ouibus canes deposcebant illa va-
fricie ut secuti postea possent in inermem
pavidumque gregem irruere. Dubium
ergo est virum tunc pro salute totius rei-
publice licuisset innocentem in manus
hostis perdendum tradere. Apparet enim
fuisse licitum. Primum quia reipublica
ius habet exponendi ciues patenti morti
pro salute totius, ut patet in bello, si-
cut totum suas partes. Deinde quod &
ipse tunc innocens, cuius morte salus
totius ciuitatis agitur, tenetur se hosti
dedere, ergo ad id potest reipublica ip-
sum cogere. Nihilominus respondetur
nequaquam id esse tunc licitum. Quare
D. Thom. generalem constituit conclu-
sionem. Nam ut ad primum argumentum
respondeamus, tunc reipublica potest ex-
ponere ciuem quando necessarius ad pu-
gnandum est, & resistendum hosti quia
tunc est per se necessarium medium, non
autem quando tantum est necessarius ex
malitia alterius. Quoniam cum homici-
dium per se non sit bonum, nunquam fit
licitum nisi ex fine cuius est per se medium.
Et innocentis mors nunquam est hoc mo-
do reipublice necessaria. Quare securi, ut
paulo ante meminimus, non licet tibi iu-
bente tyranno cruere tibi ipsum oculum,
ut alterum serues, ita neque tunc rei-
publice innocentem morti tradere. Nam
ut superius dictum est, non est absolute do-
mina vite ciuium, sicut Deus, & ideo in-
nocens vitam solus Deus potestatem ha-
bet. Sunt qui licet diffiteantur reipubli-
cam tunc iussu tyranni eum occidere, fac-
tetur tamen posse ipsum eidem tradere ad

occidendum. Porro autem idem est virum
que profus, atque a deo neutrum lice. Pos-
set nihilominus eum illo casu non defen-
dere, quia reipublica cum sui periculo non
tenetur defendere priuatum ciuem. Quod
si contra similitudine arguas. Si quis mihi
mortem comminaretur nisi manum aut mi-
linguam ascendendam illi offerrem, pos-
sem membrum tradere, ut vitam serua-
rem, licet medium illud non sit necessarium
nisi ex malitia alterius, ergo similiter posse
reipublica ciuem suum tradere. Negatur
consequentia, quando membrum non ha-
bet esse distinctum ab esse totius, neque vl-
lo modo est propter se, sed propter totum,
neque per se est capax iuris, vel iniurie.
Homo autem quamuis sit pars reipublice
est nihilominus & suppositum propter se
ipsum existens, atque a deo per se capax i-
urie, quam reipublica non potest illi iro-
gare. Vnde ad secundum supra obiectum
argumentum respondetur, quod quamuis ip-
se teneatur tunc proprio se offi. r. e. per culo
ut publicum caueat, non tamen ad id iure
cogi potest quoniam tenetur non de iustitia
sed de charitate. Sicut stat me in graui
necessitate ad elemosinam teneri ad quod
cogi non possum. Alius dubitandi calus
est in bello, & quidem in communi aggres-
su, ubi permixti sunt innocentes cum noc-
centibus non est dubium quin liceat hos-
tes inuadere, cum innocentium periculo.
Sed dubium est in singulari certamine. Vi-
deo militem in me irruentem quem scio
innocentem esse, puta qui certo credit bel-
lum iustum contra me gerere. Videtur ra-
tio suadere quod tunc non possum illum
occidere. Nam bellum non potest esse ius-
tum ex utraque parte. Si ergo ille iuste
contra me pugnat, non possum ego iuste
me defendere. Respondetur nihilominus
licere. Primum quia iuste imbo pugnare
possumus ex ignorantia, quam uterque pu-
tat se iustam defendere causam. Præterea
licet tunc in conflictu vni militum contra-
ret iustitiam ab alterius parte stare, potest
se defendere: quia non tenetur illam pati
mortem. Quare non solum tunc ex falsa
presumptione (ut quidam aiunt) nempe,
quia uterque putat alterius esse nocentem,
sed etiam si sciat esse innocentem, licet
tunc pugnat. Non potest autem alterum oc-
cidere nisi in suam defensionem. Sed rogamus
virum miles possit alterum aggredi que sit
esse

Demosthenes.

Solutio.
S. Tho.

esse innocentem? Respondetur quod si bona fide credat, iustum se gerere bellum, etiam si alium putet esse innocentem, puta quia vel idem ipse credit, vel inuitus in exercitu retinetur, potest illum aggredi, tum quod aggressus ipse in bello est defensor, tum et quod vnus princeps ius habet aggrediendi alterum. Qui autem in les credere bellum segerere iniustum, aggredi non potest.

Ad primum arg. in contrarium lib. 2. satis responsum est, quæstion. 3. ait 8. Deus nanque non tanquam legislator, ut Scotus putat, dispensare valet super homicidio, sed tanquam vniversalis vite dominus, potest cuius potestate in facere alterum occidendi, sicuti fecit Abrahæ, cuius ideo obedientia laude digna fuit, tamen si pro sua clementia id non permisit executioni mandari. Nemo autem mortalium hoc absoluto vitæ dominio. Solutio

autem argumenti secundi notanda est apud D. Thom. nempe peccatorum gravitatem de se primo attendendam esse non penes illarum nocuitatem, sed penes obiectum. Quapropter innocentis occisio sceleratior est & maiori digna supplicio, quam occisio impuri ac peccati hominis. Primo quia huiusmodi occisor præstantius bonum heredit, quod magis est per se diligendum, quia propter peius contra charitatem peccat. Secundo quia & iniuriam facit qui minus erat illa dignus, atque ideo iniurius iniuriam uiolat. Et tertio, quia rem publicam meliori priuat bono, ac subinde in bonum commune est pestilentior. Postremo, & Deum ipsum impudentius spernit, qui iustos chariores habet, secundum Iud. 11. 10. Qui uos spernit, me spernit. Quod autem iusto moysi in bonum æternæ gloriæ cedat, occisioni accidentarium est.

A solutione autem tertii argumenti quod de innocente legitime probato nocente addebatur, super sedendum est usque ad locum citatum quæstione sexta.

ARTICVLVS VIII.

Virum si unicuique proprium inuasorem ad sui defensionem occidere.

Cum supra definitum sit nemini priuata auctoritate licere malefactorum

occidere explorandum supererat virum saltem liceat aggressorem per modum defensionis interficere. Sunt enim nonnullæ sanctorum auctoritates, quæ id verare videntur. Ait quippe Augustinus, ad Publi. De occidendis hominibus, ne ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles an publica functio ne teneatur, vt non pro se hoc faciat, sed pro alijs accepta legitima potestate, vbi ne gare videtur, cupiam ne occidatur licere priuatim occidere. Et in r. de libe. arbit. Quomodo, inquit, apud diuinam providentiam a peccato liberi sunt qui pro his rebus quas contemni oportet humana cede polluti sunt? Et censet illas res in vniversum esse contemnendas, quas homines inuiti amittere possunt, in quarum numero est vita. Et Nicol. Papa can. de his clericis distin. 50. ait, De his clericis quibus consuluimus scilicet qui se defendendo paganum occiderant, si postea per penitentiam possunt ad pristinum statum redire, aut ad aliam rem ascendere scitote nullam nos occasionem dare neque illam tribuere licentiam eis quemlibet hominem quo liber modo occidendi. Cui qui de legi cũ ad mores pertineat, videntur & laici esse subiecti. Quarto. Homicidium est grauius quam simplex fornicatio, sed nemini hæc ad seruandam vitam est licita, ergo neque homicidium facere. Postremo. Si arbor est mala, ergo & fructus, vt habetur Matt. 7. sed defensio ipsa videtur illicita contra illam Pauli monitionem ad Rom. 12. Nō uos defendentes charissimi, ergo & aggressoris occisio erat peior. In contrarium autem est illud Exod. 22. Si effringens fur domum siue suffodiens inuentus fuerit, & accepto vulnere mortuus fueris percussor non erit reus sanguinis, licet et ego aequior ratione uitam propriam usque ad mortem inuasoris defendere.

Ad quæstionem tribus conclusionibus responderetur Prima. Nemini licet aggressorem occidere nisi id fuerit necessarium medium nempe si alia via se non potest defendere. Secunda conclusio. Vbi medium illud fuerit necessarium, licitum est vim vi secundum iura repellendo, cum moderamine inculpate tutelæ illi occidere. Probantur simul ambæ conclusiones. Ad quartum probationem supponitur contingere

Primum argum. a parte negatiua.

Argu. 2.

Argu. 3.

Argu. 4.

Argu. 5.

Prima conclusio.

Secunda conclusio.

TO
re
l
13

tingere posse vt vnus actionis duo existat effectus, quorum alter ex intentione agentis proferatur, alter vero accidat præter eius intentionem. Vt dum quis fodiens vt vitem plantet thesaurum reperit. Morales autem actus ex eo speciem sortiuntur quod in intentione & proposito agentis extiterat, ab eo autem quod accidentaliter est, nihil laudis vel vituperij recipiunt, vt si venator intendens sagittam in feram dirigere, hominem tranſueberet, non est censendus homicida. Ad propositum ergo nostrum vbi quis se defendit, duos est considerare effectus, scilicet propria vitæ conseruationem, & exitium alienæ, quorum prior fuit intentus, posterior vero accidentaliter. Ille autem per se effectus ex quo actio speciem sortitur, nullam habet rationem rei illicitæ, quippe cū hoc sit ius naturale vnicuique proprium ergo inde nullatenus vitatur actio. Ex accidentario autem effectu qui ex illo subsecutus est sine, vitari non potest, nisi vbi medium illud proportionem non habuit legitimam ad finem, hoc est non fuit necessarium. Fit ergo vtraque conclusio ex eodem syllogismo consequens, nempe quod vbi illud medium non fuit necessarium iniusta fuit occisio, vbi vero fuit, non fuerit iniusta. Nam cum quisque potius teneatur suæ propriæ conſulere vitæ quam alienæ, nemo teneatur iuri suo cedere, vt alienam vitam propriam anteferat. Tertia conclusio. Nemini priuata auctoritate licet ex intentione hominem occidere, vt propria vitam seruet, sed illud tantum munus est publicæ potestatis, quæ talem occisionem in publicum bonum refert, vt patet in principe edicente alteri bellum, & in ministro malefactorem capiente. Probat, quia occidere alium ex intentione, non est nisi publicæ potestatis, ad conseruandum bonum commune.

Hic in primis notandum est conclusionem secundam, quæ princeps huius questionis existit, in corde esse iuris naturalis. Vnde distin. 1. canon ius naturale inter alia eiusdem iuris, ponitur violentiæ per vim repulsio. Idque patet ff. de vi & vi arma l. 1. Et ff. de iustit. & iure l. vi vim, ait Floren. iure hoc euenit vt quo quisque ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse existimetur & iniuriarum, ff. de iniur.

Iuris executio nõ habeat iniuriam, cū quisque ergo habeat ius se defendendi, nemini tunc iniuriam facit. In lumen, cap. significasti. de homicid. & cap. si vero. de sententia ex commu. Vim inquit, vt repellere, leges omniaque iura permittunt. Et ff. ad l. Aquil. sed est expresse habetur quod qui alium ferro te petentem occiderit, non vide. ur iniuria occidisse. Adeo enim naturale est cuique rei existere, vt in id quod si i nocet statim insultet. Exigit autem istarum conclusionum declaratio vt a tertia inchoetur. Dubium nõ que statim existit, quidnam sibi D. Thom. voluerit vbi ait, nemini licere hominem ex intentione occidere vt seipsum defendat. Videtur nõ que negare illud medium esse licitum, atque adeo sibi ipsi contradicere. Nam si intelligit quando illud non est necessarium, iam id docuerat in prima, atque adeo repetitioni vitatur inuili. Si vero quando est necessarium, contrarium dixerat in secunda. Huius solutio apud Caiet. nisi amplius explicetur, metaphisicam obſcuritatem præfert. Ait enim licere cuique vt se defendat, hostem occidere, non quidem vt occisio illa eligatur tanquam medium sicuti medicus ex intentione pharriacum porrigit ad consequendam salutem. Et hoc est quod asseritur in tertia conclusionem. Sed vsit defensionis effectus, quemadmodum debilitas infirmi non est in intentione medici, sed est curatio- nis effectus qui præter intentionem sequitur. Hac autem regula nisi acutè legatur, multi decipiantur. Arguitur. n. contra licitum est inuaso, dum videt alter inuadentis manus euadere non posse directo speculo, iugulum eius ex intentione petere, vt illi prius cõternat, ergo regula falsa. Patet antecedens. Docet namque Arist. 6. Ethic. ad efficacem voluntatem finis petende se qui electionem medici, quod iudicatur necessarium, atque inſpeculabilibus sequitur ex premis conclusionem, potest autem illi in re velle illum finem, quem rectè iudicatur aliter assequi non posse, ergo & illud eligere medium. Inuenias aliquos etiã ex nostris hæc omnia negantes antequam concedant licere in conflictu illi qui inuaditur eligere alterius mortem. Sed profecto si licita est defensio, & iudicatur illud necessarium officio cur nõ liceat in hostis iugulum rectè dirigere

Tertia
conclu.

figere ensem. Quin vero qui videt hostem
 in se lecta euaginato gladio tendere, & ti-
 met confertis manibus defendere se non
 posse, potest sagitta eminus iacta, vel glo-
 bulo illum solo sternere. Hæc enim est de-
 fensio cum moderamine inculpata tute-
 la. Mens ergo S. Thom. clara est, & planè phy-
 sica. cenet enim tunc duntaxat homicidiū
 ex intentione fieri propter defensionem,
 quando quis alterum aggreditur ipsum
 praueniens, vel ad vindicandam præteri-
 tam iniuriam, vel ad cauendam futuram.
 Et ideo optimè ait in tertia conclusionè id
 tantum licere publica potestati, vel per
 bellum respectu exterorum hostium, vel
 per executionem iustitiæ respectu pesti-
 lentium ciuium, per quorum punitionem
 Respublica sese defendit. Atqui hoc pro-
 priè cenetur, mediū eligere ad illum fi-
 nem, quod quidem priuata personæ non
 licet. At vero quando quis inuaditur tunc
 quomodo u- que inuasiorem occidat in-
 culpata tutela, pura quia videt alter non
 posse eius manus euadere, etiam si directè
 sagitta, aut alio jaculo iugulum, aut cor-
 perat, cenetur id non inuadere, sed to-
 lum sui defendere. Et hoc sensu bene po-
 test teneri quod illa occisio non est mediū,
 sed consuetudinis effectus, tamen si consue-
 to sermone rectè etiam appellatur mediū
 eodemque nomine vitur D. Tho. in pri-
 ma, & secunda conclusionè.

At verò de tutela moderamine quid-
 nam requiratur, ut sit inculpata, dubita-
 ri etiam potest. Nam sunt qui aiunt illum
 qui inuaditur debere summum adhibere
 iudicium, an possit alter quam per illatam
 mortem se defendere, nempe vel fugien-
 do, vel pacem deprecando, vel leuiter ho-
 stem cadendo, antequam ei liceat illum
 transigere. At verò licet ita sit quòd ha-
 beri debet horum ratio si comòde potest,
 tamen quòd in conflictu agonizantem ta-
 nto negotio obligemus, nulla iubeat ratio,
 tum quòd melior est conditio illius qui in-
 uaditur, postquam alter illi offert iniuriã,
 tum etiam quòd illo temporis articulo me-
 tus nõ finit iudicium liberum. De fuga au-
 tem post dicemus. Hoc dixerim quantum
 ad forum conscientiar. De foro enim iudi-
 ciali iuris prudentes iudices sunt. Existit
 autè nihilominus argumentum permole-
 stum, quippe quod rem valde facit ambi-
 guam. Apparet inquam licere priuata per-

sonæ hostem occidere idque, tanquam te-
 dium eligendo, nempe ipsum praueniendo,
 & aggrediendo quòd in tertia conclu-
 sione negatum est. Faciamus enim qui per
 inimicitias diuexatur, oclusum esse in ali-
 quo oppidulo, vnde nullatenus effugere
 potest, vel in eisdem adibus ubi est hostis
 qui & certissimis absque vilo dubio est eun-
 dem hostem cum decreuisset occidere, sed
 expectare horam, vel socios, vel aliam
 iamiam instantem importunitatem. Appa-
 ret enim eiusmodi miserum posse alium
 praueniire, & dum secutus est, cum oppri-
 mere. Vel fac innoxiam mulierem cum
 marito eodem lecto iacentem euidenter
 scire eundem sub cervicali abdidiisse gla-
 dium, quo ipsam dormientem iugulet, ne-
 que patere miseræ suffugium aliud nun-
 quid non ipsa posset eundem gladium fur-
 tim arripere, & fabulam anteuertere? Pro-
 fectò res est dubia. Ad quàm aliud respon-
 deri non potest quam quòd dum actus ille
 aggressio est, nullatenus est licitus. Si ta-
 men est defensio, non est cur condemne-
 tur, Vtrum autem eorum sit non est lege,
 aut scientia definiendum, sed arbitrio pru-
 dentis quocunque casu iudicandum. Ser-
 uuit autem hoc ad pacandas conscientias
 post factum. Haud tamen est in publico
 hæc licentia prædicanda, ne rude vulgus,
 quod discernere nescit quando est aggressio,
 quando vero defensio, eam per abu-
 sum amplifcet. At verò contra secundam
 conclusionem existit argumentum huius-
 modi. Necessarius ordo charitatis exigit,
 ut modo dicebamus, vitam spiritualem
 proximi propriæ corporali præferre quan-
 doquidem spiritualis nõ solum perfectior
 est, verum & finis ipse ad quem temporalis
 refertur, qui quis autè priuata auctoritate
 alteri vi aggreditur, est in peccato morta-
 li, quia id ei minit licet, ergo alterum idem
 ordo charitatis stringit, ut mori se citius
 permittat, quàm alteri in infernũ obrudat,
 atq. adeo neutiquàm licet eum occidere. Ar-
 gumentum est, quod non modo sciolos
 multos cogit, ut eius conclusioni fidem ad-
 habeat, verum & Gersonem grauem alio-
 qui auctorem, qui tract. de Eucharistia eam
 habet pro confessa. At vero hoc esset non
 solũ naturale ius peruenire, verũ & Chri-
 sti iugũ, quod suauis est, & leue, acerbũ fa-
 cere, atque importabile. Quenam. n. iustitia
 esset in lege, quæ subditos cogeret, ut vi-

con-
clusionè

Dilutio

Arg cõ-
tra secũ-
dã con-
clusionẽ

Gerson.

tam

TO
re
bus
III
13

tam quam mortales tanti aestimant cuiuscunque temeritati, & audacia dono darent? Si me tyrannus ad malum vigeret, vitam pro virtute deberem ponere, sed tamen cuiuscunque volenti me iniquissimè occidere id permittere cogor intolerabilis res esset. Immo non solum vitam non cogor illi dare, verum neque honorem, neque famam, neque bona mea. Est, verbi gratia, impurus homo, & pernicax, qui iurat, nisi dederò ei pondus auri patrum meo se graue aliquod scelus, virum propterea ego stringat petitionem suam illi concedere? Minime gentium.

Solutio.

Ad argumentum ergo conceditur ordine charitatis magis esse diligendam salutem spiritualem proximi, quam nostram temporalem. Hac autem charitatis lex solum obligat, ut quoties ad eiusmodi spiritualem salutem mea fuerit temporalis simpliciter necessaria, debeam illam periculo offerre. Exempli gratia. Laborat ciuitas aliqua, vel pertona ignorantia, vincibili, quam ego solus possum tollere, deberem cerè ordine charitatis cum periculo vite veritatem decerere. Item si mihi incumbit ex officio. Nam tempore pestis tenetur praelatus, & tempore belli princeps non de cetero populum, quia hoc secundo casu non sola charitas, verum & iustitia cõcurrit. Vbi autem vita mea nõ est necessaria, sed ipsi sciunt se male agere, & possunt cessare, & sua culpa non cessant, ego non tenor, sed ad perfectionem charitatis quandoque id pertineret.

D. Tho.

Et hoc expresse docet S. Th. in loco nuper citato, in solutione ad 3. & qu. 1. 5. eadem. 12. art. 8. ait, quod licet dilectio inimici in preparatione animi sit necessaria, quando necessitas occurrerit, tamen extralem necessitatem diligere inimicum nõ est, nisi de perfectione charitatis. Ad propositum ergo vt descendamus, qui me vi armata priuatum adouit, sua culpa id facit, quare mea vita non est illi necessaria, & ideo nec tenor illi succumbere. Alias occasio porrigeretur nefandis hominibus iustos inuadendi, nempe dum certi essent ab illis non se esse occidendos. Simili enim audacia Machabeorum hostes sabbathis eos adoricbantur arbitantes tunc eos non posse perire. Quare vt legitur 1. Mach. 2. ceteri ueni etiam diebus illis sanctis se defendere. Quid ergo est consequens. Tenor? gen. salutem proximi spiritua-

lem prae mea corporali, ergo tenor illam extra casum necessitatis plus seruare. Vnicuique namque mandata est cura sua vite suorumque bonorum, non autem alienorum, etiam si preciosiora sint. Sicuti seruare pater tenor magis filium suum quam extraneum longè meliorem. Hactenus de libertate quam quis habet defendendi se. De necessitate autem, vitrum scilicet quis se ad id teneatur ab aliquibus dubitari. Immo sunt qui id affirmant propter hoc quod a nobis modo assererebatur. Hoc autem dubium artic. 6. lectum est nempe de mortuato, licitum esse vitam ponere pro amico. Vnde palam consequitur posse inuam permittere se occidi, ne occidat. Quin verò quandoque tenetur. Quare tres ordines statuendos de hac re arbitror presentiarum. Est enim vnus quo inuasus tenetur, vt tenor, potius in ortem petiti quam inuasore interficere, etiam vi aggressio iniuriosa esset. Item si aggressor esset rex, vel dux, vel alia persona, que valde esset Reipublice necessaria, inuasus autem esset persona vilis, cuius vita ad bonum commune nihil referret, profectio crederetur tunc inuasum illum charitate cogi, vt lethum potius ferat, quam alteri inferat. At qui per alterum extremum contingeret casus, vt tenetur inuasus sub pena peccati mortalis defendere se, vt si vice versa princeps, aut quis alia persona publica per quam commoda ab impio aliquo, & nefario impeteretur, tunc cum proculdubio prodigalitas esset vite non se illum iniuria lacessitum defendere, etiam cum opus esset lacessentem occidere. In reliquis verò medijs casibus, & ius habet inuasus quisque defendendi se, & nihilominus ei liberum est propter charitatem iuri eiusmodi renouare. Quid autem si quis me iniuria lacessit, non armis, sed vi alias, aut fraude? vt si scirem iudicem decreuisse me per iniquitatem ad mortem adducere, aut testes iniquis testimonijs, idque mihi esset certissimum, rem que iam esse in proximo, nunquid non posse illos occidere sciens me aliter non posse mortem fugere? Apparet enim idem ius esse, ac si me gladijs inuaderent. Respondetur nequaquam licere, neque id esse iuris, quando solum licitum est vim vi repellere, vis autem nõ est nisi in presentia aggressionis. Alias (vt supra diximus) si tu prauenires, tu esses qui

qui aggredereis. Quare tunc alia tibi iuris remedia exquirenda sunt. Si autem pretor aut alij ministri iustitia: vellent in manus iniicere, constaretque mihi per iniquitatem id facere, liceret mihi profecto perinde vi vim repellere ac si essent personæ priuatae. Secus tamen si id bona fide & lege tentarent, nempe quia sunt iudicia vel aliqua legitima accusatio. Tunc enim licet ego essem innocens, non mihi liceret, quo me eriperem ministros vulnerare, vt infra q. 4. dicturi iterum sumus. De bonis autem temporalibus dubium est, vt in eorum defensionem licet etiam latronem occidere. Apparet enim hoc non licere, quia bona hæc temporalia lubrica atque adeo necessario peritura non sunt tantum faciendâ, vt vita eorum gratia homo muldandus sit. Eo præcipue quod omnia hæc in vita humana subsidium mortalibus collata sunt. Atque ad id faciat auctoritas Augustini ex primo libro de libe. arbi. secundum argumeto citata. Quin vero & illud Exod. 2. quod capi. 1. de homicid. citatur de fure nocturno adiuncta glo. Augustini quæ citatur cap. si perfodiens. de homicid. Glossa enim est, propterea licet furem nocturnum in flagranti dicto morte opprimere, non autem orto iam sole, quod noctu discerni nequit, veneri ne ad furtum faciendum an ad homicidium, sicuti luce solis deprehendi potest. Vbi significat August. solum motu mortis licere, furem occidere, non autem metu amissionis bonorum. Respondetur nihilominus citra dubium licere furem etiam diurnum in defensionem bonorum temporalium interficere si aliter illi eripi ab ipso nequeunt. Et ratio est quod bona mea, media sunt ad vitam sustentationem, & status, atque honoris. Quapropter sicut vita fundamentum est omnium bonorum, ita est & eorum tutrix, ad Augustinum autem respondetur, aut quod illis forsitan fuit sententia, quod ob solum bona temporalia non licet furum vitam haurire, vel melius quod locus est vii philosophus moralis, quia vix accedere consuevit, quin possint bona eripi à diurno latrone citra eius mortem. Et quâdo id fieri posset, certè iniquum esset illum occidere, sic enim habetur lege furtorum ff. ad l. Corneliam de sicca. furem nocturnum si quis occiderit, ita demum impuere licet, si parere ei sine suo periculo nō

potuit, parere scilicet liberando res suas, & licet & si ff. ad leg. Aquil. si quis cum furem apprehendere posset malum occidere, iniuriam fecisse videtur. Idemque habetur cap. Interfecisti. extra. de homic. Vnde de iuriconsulti inferunt quod etiam dum spes est via iudicia recuperandi furtum, non licet furem occidere. Et certè si spes esset certissima quod facilimo negotio recuperari posset, verum apparet. Vbi autem res esset dubia posset liberum esse domino iure vii suo. Vnde eodem cap. interfecisti subditur. Si autem sine odij meditatione te tuaque liberando huiusmodi Diaboli membra interfecisti, si seiuare volueris bonum est tibi. Quasi dicat, non tenentis. De tempore autem defensionis, quamdiu duret, præterea forte dubitas. Nempe vt tunc autem liceat resistere quamdiu fur rem non arripuit, an vero etiam tunc dum tuis rebus onustus fugit, liceat tibi cum armis insequi, & si aliter deprehendi nequit, etiam iacto telo sternere. Respondetur toto illo tempore flagrantis delicti licere vim vi repellere, etiam dum fugit, postquam vero aliquo se iam recepit, non licet eum vi aggredi, sed tenere quousque iudex eum capiat. Attamen cum hæc licere asserimus, nempe furem telo prosternere, sic intelligimus si bona aliquantulum sint præcij Nam pro re villi, nempe pro valore duorum triumve ducatorum, vt vitam periculo exponere delictum esset, sic & alium interficere. Nam licet te tuaque tuendi ius habeas, conferendum tamen est damnum quod tibi caues cum illo quod das. Quamuis innocentis conditio melior sit. Superest autem de honore videre. vtum ob eius defensionem liceat aggressorem occidere Est verbi gratia ingenius vir aut illustris, qui videns hostem ad se gladio appropinquare, fugiendo possit liberare vitam vtum fugere cum suo decore teneatur ne suam vel hostis periculo mortis obijciat. Apparet enim secundum ea quæ dicta sunt neutriquam expectare posse, quandoquidem moderamen inculparæ tutela requirit hostis necem necessariam esse ad seruandam vitam, quod in illo casu nō est. Respondetur nihilominus non tenere se in pedes conferre, quia moderamen hoc adhibendū est citra honoris detrimentum quod ab eius sit momenti. Quapropter sacerdores & monachi fugere Soto, de iust. & iure. Dd re

Quâdiu tempus defensionis duret.

Dubiū aliud. Solutio.

TO
re
bus
III
13

re omnino in tali casu teneretur, utpote quorum honor non est confisum illi expectare, quippe quos armorum usus nihil extrema necessitate non decet. Et idem est de plebeio infimae sortis, qui nullam prioris honoris iacturam fugiendo faceret.

Submo-
tio caul-
li.

Quod si hinc quispiam contra nos intulerit, licet tunc etiam lacerato & in duellum provocato exte, quoniam sine honoris iactura aliud nequit facere. Respondetur nullam esse consequentiam. Nam tunc nulla vis inferitur, sicuti dum praesens est hostis. Et ideo qui exit in duellum non repellit vim vi, sed cooperatur ad iniustitiam qua alter ipsum provocavit. Praesertim quod secundum rei veritatem & sapientum iudicio, non exit non est dedecus quia ubi virtus non defenditur, nullus est honor, quippe qui eius est premium. Ob idque cum exit ad occidendum privata auctoritate, non sit virtus, sit ut neque vere sit honor, nisi secundum vulgus. Et nomine vulgi quicumque in eliguntur, qui non secundum rei naturam, sed secundum popularem opinionem de rebus iudicant. Sed de hoc nihil ad praesens. Vnum autem hic quispiam meditabitur forte sophisma. Videtur namque nobili qui in conflictu vulnus accepit licet hostem cessare iam volentem repercutere, non quidem indefensam vitam sed honoris quem ei abstulit, nam si licet expoliato bona fugenti latroni vi eripere cur non & illi eripere honorem? Respondetur disparem esse rationem, nam latro importat sua ipsa bona quae ab illo eripis, in casu vero praesens ille qui te dehonora non potest portare tuum honorem, quare non potest illum iam vindicare nisi per vindictam quae soli publicae potestati licet. Ex his supra dictis fit quod si quis quempiam aggredere, ut eum suste levissime percuteret posset id alter etiam hostem intermendo, repellere. Praesertim in Hispania ubi tam atrox illa iniuria reparatur. Virum autem eadem sit ratio de clericis quae est de laicis. Respondetur quantum ad ius naturae idem esse prorsus nisi quod de defensione honoris non est parratio, utpote qui illum non habent in armis. De iure autem Ecclesiastico, statim.

Excludi-
tur alie-
rum so-
phisma.

Ad pri-
mum &
secundum
arg.

Primum igitur argumentum pariter & secundum eadem solutione diluuntur. Locutus est enim plane Aug. in casu tertiae nostrae conclusionis, nempe nemini ex iura

tionem, puta per viam aggressionis, & praesentis licet privata auctoritate se defendere, neque sua. Et ideo ait, pro rebus directam significans intentionem, excipiens nisi sit miles. Ad tertium vero respondet D. Th. quod cum irregularitas incurritur praeter culpam, ut patet in iudice, fit ut clericus etiam si se defendendo aliquem interficiat, fiat irregularis. Loquitur tamen, secundum ius quod suo seculo erat in viis. Postmodum namque Clementi. v. ca. de homicid. providenter cautum est ut qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilat inuasorem, immunis sit ab irregularitate. Praeterquam quod in dicto capi. de his nihil aliud habetur quam quod clericus ille qui paganus defendendo se occidit multum sibi consulit si officio sacerdotali recessit quia si non esset necessarium. Adde quod forte loquitur ut in praecedenti capi. Clericum. de eo qui in militia nempe obsidione inclusus paganus occiderat, debuerat enim in obsidione non manere. Vnde can. Interfecisti. de homicid. volun. praesbyter. qui se & sua defendendo inuasorem occidit, non deponitur, sed ad poenitentiam admonetur, forsitan propter exemplum, aut propter aliquam praesumptam culpam. Sed de irregularitate statim articulo proximo, ubi haec verba S. Thome unctius examinabuntur. Quantum ad argumentum nullius est ponderis, quoniam neque fornicatio neque adulterium media sunt ad defensionem, quae ad modum homicidium. Quintum vero super eodem nos loco Pauli tractavimus. Verbum enim Pauli, Non vos defendentes, idem est Graece quod, Non vos vindicantes, ut eius verbale nomen statim subiunctum ostendit, Mihi vindictam, & ego retribuam. Licet enim vix dum

infertur repellere, non tamen illam iniuriam nisi per publicam auctoritatem vindicari dicat.

ARTICVLVS IX.

Utrum qui casu alterum occiderit fiat homicidij reus.

Off voluntarium homicidium sequitur de casuali, utrum reum facit homicidam. Sunt enim in partem affirmatiua testimonia ia sacra quam sanctoru patrum. Legitur. n. Gen. 4. de Iameth quod utrum in vulnus suum occiderit. Et historia secundum sanctos interpretes fuit quod cum in venatu credens interficere bestiam, hominem inter fecerit, nihilominus homicidium ei imputatum fuit. Secundo legitur Exod. 21. Si quis percussit mulierem pregnantem & abortum fecerit, si mois eius fuerit subsequuta, reddet animam pro anima: abortus autem ille praeter percussantis intentionem accedere poterat, ergo casuale homicidium no est abiq culpa. Tertio. Dis. 5c. & extra de homicid. quam plures extant canones quibus quis clerici casu homicidia fecerunt irregulares habetur, irregularitas autem ubi in penam ponitur, non nisi propter culpam incurritur. Contrarius autem obuiam occurrit ad Publ. Augu. vbi sic ait, A bit ut que propter bonum aut licitum faciamus, si qui dem propter hoc praeter nostram voluntatem quidquam mali acciderit, nobis imputetur, homicidium autem casuale est cum ei qui bonum intendit, malus accidit effectus. Ad quaestionem tribus coelationibus respondetur. Prima est bimembris, eadeg; ceteraru basis ac radix. Nihil casuale quatenus casu accidit, peccatum est, sed quatenus quidpiam habuerit voluntarij, earc nus erit peccatum. Conclusio probatur secundum Aug contra Faust peccatum non est nisi quatenus voluntarium, casus autem secundum Arist. 2. Physic. est causa praeter intentionem, atq; adeo praeter voluntatem agentis, ergo casuali secundum illam rationem nihil secum afferunt culpa. Secunda conclusio. Nemo dans operam rei licite, neque sinistram habens intentionem, dummodo debitam adhibuerit diligentiam ne noccat, quamvis ex actione sua sequatur

homicidium, reatum illius incurrit. Conclusio haec praecedentis appendix est & corrolaria. Nam eiusmodi homicidium nihil profus habet voluntatis, sed est simpliciter casuale. Tertia conclusio. Si quis dat operam rei illicitae, vel dans operam relictam debitam non adhibet diligentiam, non est a reatu homicidij immunis, quod ex eiusmodi actione fuerit subsequutum. Probatur conclusio, contingit id quod actu per se neque volutum est neque intentum, per accidens esse volutum, atque intentum, quatenus id non impedit quod impedire tum poterat tum etiam debebat. Nam causa quae prohibens remonet, dicitur accidentaria. Quo fit ut qui causam vel actionem non remonet atque impedit quam tollere debebat, si sequatur homicidium, reus eius constituatur. Hoc autem fit dupliciter. Vno modo quando operam nauat rebus illicitis, quas vitare debebat, altero vero quando vacans rebus licitis diligentiam non adhibet, ex cuius contraria negligentia subsequitur homicidium. Atque haec est asserta nostra conclusio. Ad plenam vero rei intelligentiam recolendum est, bisariam aliquid esse voluntarium. Vno modo directe, quia intentum, & hoc simpliciter nuncupatur voluntarium, opponiturque simpliciter casuali, ubi nihil est voluntarij, & alio modo contingit esse voluntarium per accidens, quia non impeditur, & hoc est medium inter simpliciter voluntarium ac simpliciter casuale. Sed nihilominus ob carentiam directae intentionis dicitur casuale. Requiritur ergo ad casuale homicidium primo quod non sit intentum, secundo ut imputeur quod reuera sequatur ex actione qua tolli debebat, ut habetur cap. ad audientiam. de homicid. & cap. presbyterum. Nam si aliunde sequatur nullatenus imputatur agenti, ut co deat cap. iohannes. Vt si quem imprudenter incuteque calligans vulnerasti, & homicidium, vel non est subsequutum, vel non ex vulnere, sed ex maligna curatione, vel alio accidente ille occubuit, non est in conscientia homicidij reus, sed tantum incauta pulsationis. Tertio requiritur quod non solum posset talem actionem euitare, verum quod deberes, licet enim venator excusare posset venationem, atque adeo iactum rei quo praeter intentionem factum est homicidium, nullam inde contraxit

Tertia conclusio. Probatur conclusio. Atque haec est asserta nostra conclusio. Illustratur conclusio.

Tres conditiones requiruntur ad hoc quod casuale homicidium imputeur.

De 2 cul-

TO
re
13

Dubita-
tio sub
mouet.

Quod
peccatū
fit casua
le homi-
cidium.

culpam. Similiter, vt paulo ante dicebamus, dum latro ex te pecuniam petit, comminatus nisi dederis, furtum aliunde se facturum, licet non dederis & faciat, non est cur tibi furtum imputetur, quoniam non tenebaris. Atque ex hoc sequitur quaestiu- culae solutio impraesentiarum moueri solite. Dubitatur nanque vtrum homicidium casuale quod per accidens est voluntarium, sit in vniuersum peccatum mortale. Apparet enim tale ex obiecto. Respondetur nihilominus non habere eiusmodi homicidia plus culpae quam fuit in causa, siue causa fuerit datio operae rei licite, siue negligentia in relicta. Exempli gratia. Prohibitum est clericis equum equitare, illum tamen ascendit casu quo non erat nisi venialis culpa, & hominem infortunio pessundedit, vt habetur in cap. Dilectus, de homic. non esset nisi veniale peccatum. Pariter, si dans operam relicte, vt miles venator ex negligentia, quia non satis circumspectus occidit hominem, si negligentia non fuit nisi venialis, homicidium non erit nisi veniale. Haud enim diligentiam adhiberi semper necessarium est quam maxime potest, sed quam fuerit pro qualitate negotiorum congruus. Quod si causa culpam habuerit mortalem leuiorem tamen quam est genere suo homicidium, non erit in ipso homicidio culpa grauior.

August.
Impu-
gnatur
secunda
eō dicitio-
nis prior
pars.

Sententia est August. 12. libro, contra Faust. vbi ait, Ioth, qui ebrius incestum commisit, non fuisse reū incestus, eo quod crimen illud non habuit plus culpae, quam in ebriatione praesuerat. At vero de irregularitate est dubium, & primo contra secundam conditionem supra positam est argumentum. Dicitur enim est quod si quis lethaliter incaute, & ex graui negligentia quempiam percussit, qui tamen vel per egregiam curationem vel forte per miraculum mortem euasit, tunc percussor ille non est reus homicidij. Arguitur vero contra. Si ex intentione illum iam grauius vulnerasset, eadem culpa inficeretur ac si esset homicida, ergo & si id incautus ac negligens fecerit. Respondetur in primis irregularitatem non incurri, quae homicidij posita est, nisi re vera sequatur homicidium. Quare etiam si miraculosa sit mortis euasio factis est vt percussor non habeatur irregularis. Praeterea quantum ad cul-

pam est differentia. Nam qui ex intentione hominem, vt occideret percussit, statim quidquid sequatur reus est apud Deum homicidij, qui vero non ex intentione, sed ex cautela defectu alium sanciauit, non fit reus maioris culpae quam quae fuit in causa, vt modo dicebamus. At contra alterum membrum eiusdem conclusionis quo dictum est, etiam si sequatur homicidium, non tamen ex vulnere sed aliunde, tunc non imputari, arguitur. Si vulnus erat reuera graue, quantumuis infirmus non sibi satis caueret, vel non fuerit adhibita illa curatio, quae si adhibetur euaderet, nihilominus dum moritur, re vera ex vulnere moritur, ergo quantumuis negligentia vel infirmitas vel medicus fuerit etiam in causa, ille nihilominus est reus homicidij. Et confirmatur hoc inde, quod neque infirmus tenetur tanta cautela sibi caueri, neque optimum equirere medicum, neque vero medicum tam solertem adhibere curationem & ideo licet non simpliciter ex vulnere, sed adiunctis alijs negligentis sequatur mors, nihilominus percussori imputatur qui per inusitatum causam dedit. Adde quod forsitan neque chirurgorum copia haberi potuit, neque alienus qui sanguinis exitum restingeret quia de causa ille mortem obiit, tunc enim cum nullus praeter percussorem fuerit in culpa, ille erit vere reus. Respondetur ad hoc quod quando homicidium subsequitur iudicio medicorum standum est, vt cap. significas. tit. 2. admonetur. Vtrum re vera vulnus, lethale erat, quo plurimum homines mori solent, & tunc non obstantea parte infirmi negligentia homicidium vulneranti imputatur. Si autem non erat eiusdem generis, tunc quantum ad percussoris culpam nihil fortuitus euentus refert, quandoquidem tota praesuit in actione, sed quantum ad irregularitatem si contra alterius culpam sequuta est mors, homicidium ei imputatur. Si vero ob culpam vel infirmitas vel medici, excusatur. Nam vulnere postquam semel vulnus accepit iure naturae tenetur suae vigilanter saluti consulere & chirurgus etiam ob fidem sui muneris eadem prospicere. His praehabitis descendendum nobis restat ad irregularitatis modos. In primis enim quod qui iuxta rationem secundae conclusionis operam datur rei licite, prudentemque adhibet diligentiam quempiam occidit, nullo irregularitatis

tis notamine sordescat, multi sunt textus, extra, de homicid. vt cap. lator. & cap. dilectus filius. & c. significasti & c. iohanes. & c. ex libris, extra, de homicid atque alij, distin. 50. Quoniam illic non solum nulla est culpa, verum neque voluntaria occisio. Ex hoc ergo conclusione collige, infirmorum custodes atque infirmarios, dum infirmum in lecto mouent, vt vel aptius ei cibum ministrant, vel quietus iaceat, etiam si inde mortem tantillum accelerent nullam irregularitatem incurrere, quia dant rei licitæ operam. Nisi tam immodica esset negligētia, & iactatio illius, vt prudentum iudicio censeretur occisio, atque adeo mortalis temeritas. Audiui de Confessario qui cum reum quandam ad patibulum comitaretur, & in casu immentum quo ille vehetur pepulisset, inde serupulum irregularitatis conceperit, quod sua causa properantius cum morti obtulisset. At vero hæc ridicula sunt. In tertia autem conclusione duas causas irregularitatis posuimus, quarum prima erat, dum quis dat operam rei illicitæ. Et quidē Caie. hic Syluest. in verb. Homicidium, §. 2. & Doctores iuris Canonici vniuersalem regulam astruunt, quod omnis, qui dat operam rei illicitæ, quomodo docunque ex illa datione sequatur homicidium, fiat irregularis. Attamen regula hæc in primis non habetur in iure, sed est interpretis illam inferunt ex contrario sensu, nempe ex præfatis capitulis, quibus, qui dant operam rei licitæ, excusantur. Et potissimum ex cap. ex literis. 2. & ex ca. dilectus filius, vbi habetur quod qui nō dat operam rei illicitæ, si non est negligēs, non est irregularis. Inde nanque, tum alij, tum etiā S. Tho. intulit quod qui rebus vacat illicitis, sicut ex eo homicidio irregulares. Debet ergo suis moderaminibus temperari, vt verum habeat vniuersaliter. In primis si clericus in adulterio deprehensus inuaditur, & cum moderamine inculpate tuelæ iuuasorem occidit, quamuis operā daret rei illicitæ, non debet irregularis censeri, quia homicidium illud non est tūc voluntarium. Nam quamuis adulterium fuerit voluntarium, non tamen fuit per se causa homicidij, sic vulneratio, quæ non fuit voluntaria, Rursus in d. c. ex literis. excusatur ille monachus ab irregularitate, qui cum campanam de campanili deponeret,

cadēs lignum puerum oppressit. Fac opus illud fuisse seruale, & forsitan in die festo, aut contra præceptum Prælati deliquisse illo opere monachum, vtum propterea esset irregularis? profectō minime credendum est. Item in d. cap. dilectus. excusatur clericus, qui sanitatis gratia ascendens equum inopinato alterum interimit, vtum si equitatio illa eidem clerico fuisset nocua, & contra iussum medici deliquisset, propterea esset irregularis? profectō nulla est ratio, vt credas. Nam peccatum quod fuit in causa ex natura sua, nihil ad homicidium referebat. Sed ais, neq; hoc dicunt Summistæ. Imō vero id asserit Syluest. in verbo. Homicidio 2. du. 18 vide licet quod si quis cadens arborem, quæ erat sua, optime circumspexit, ne quæquam opprimeret, quamuis postea cadens arbor transeuntem forte compresserit, non est irregularis. Si tamen arbor non erat sua, fiet irregularis, quoniam dabit operam furto. Et pariter habent dicere, quod si nobilis secularis in proprio nemore venatur, & merè casualiter hominem occidit, non fit irregularis ad suscipiendos ordines, fiet tamē si nemus est alienum, & contra domini voluntatem illic depraedatur feras. Hæc autē profectō minime credenda sunt, sed sic intelligenda est res illicita, cui datur opera vt scilicet genere suo res illa causa esse soleat homicidij. Vt si clericus dat operam rei bellicæ, licet imprudens, & nesciens alium præter suam intentionem occidat, est irregularis, & pari iure si torneamenta atque alia pugne simulacra exerceat, quæ clericis vetita sunt. Itaque vt homicidium casuali ratione rei illicitæ causa sit irregularitatis requiritur, quod opus illud, cui consulto operā dabat genere suo sit periculosū. Quādo verò illa opera non sunt clericis ideo prohibita, neq; ad eō illicita, quia periculosa, sed aliam ob causam, tunc homicidium, quod merè est casuale, nullius est irregularitatis causa. Quapropter Caie. hic sententia, quod clericus qui inter venandum homicidium casuale fecit, similiter excusatur ac secularis, nescio an sit vsquequaque vera: nam si est venatio talis, quæ clericis nō ob id vetatur, quod periculosa est verū hēt si at propter periculū prohibetur, vt est venatio a proxijs q; armis, & telis & ferocib; canibus fit, profectō fiet clericus irregularis, Soto, c. iust. & lu. D d 3 vbi

Syluest.

TO
re
llus
III
13

Explicā
tur mul
ta capi
ta de ho
micidio

vbi secularis non fieret. Et per hanc decisonem arbitror explicari cuncta capitula, quæ de nauante operam rei illicitæ adduci possunt. In primis in cap. continetur de homicid. vnde de suam isti regulam colligunt, Diaconus irregularis censetur non ob id quod operam dabat rei illicitæ: nam iacere baculos leuandi laboris gratia, neque clericis interdictum, neque erat periculosum: sed propterea quod dum alter in eum istruit, debuisse cauere, ne falce, qua ipse erat accinctus, vulneraretur: nam statim clator clericus, qui alterum in terram proiecit, quod opus de se magis videbatur illicitum: quia non ex sua negligentia cultellus eius in alterum incidit, non condēnatur irregularitatis poena. Casu autem capituli, Suscepimus, non idcirco fit ille monachus irregularis, quod latrones in defensionem propriæ vitæ, occidit, sed ob id, quod pro rebus temporalibus, quarum monachi non debent esse adeo cupidi, eos ligauerat, ac perinde causam dederat homicidio. Sed & casus capituli, Tuā nos eidem nostro asserto patrocinatur. Illic enim decernitur clericum, qui chirurgiæ pietatis gratia in curanda quadam muliere operam impenderat, & præter eius intentionem mortua est, non fuisse irregularem. Vnde à contrario sensu colligitur, quod si questus causa id fecisset, fuisset irregularis: eo videlicet, quod propterea clerici ab illa arte arcentur, quod est genere suo periculosa. Secundus modus, quo casuale homicidium imputatur, est negligentia: quæ quidem si absque vlla fuerit culpa, nulla est irregularitatis causa: vt capitulis supra citatis habetur, quibus secundam conclusionē D. Thom. suffulimus. Nam etsi irregularitas citra culpam incurritur, vt patet in seculari iudice, debet tamen, vt diximus, esse voluntaria, & ubi negligentia extra omnē est culpam, effectus non censetur voluntarius: quando quidem inuoluntarium, vt dictum est, in his, quæ causæ sunt per accidens, nō est, nisi vbi homo id facere omittit, quod facere debuit. Quapropter, ut supra diximus, prudenter cautum est Clement. unica, de homicid. vt qui alter mortem eua dere non ualens inuasorem occidit, aut mutilat, liber ab irregularitate fit. Et pari iure etiam clerici faciunt dotes petentes in iudicio seculari malefactorum emen-

Quādo,
incurra-
tur irre-
gulari-
tas pro-
pter ne-
gligen-
tiam.

dam, & eorum, quibus expoliati sunt restitutionem, duammodo protestentur se id ad vindictam non facere, neque ad sanguinis effusionem: quamuis patibulo illi affigantur, ab irregularitate sunt immunet: vt habetur de homicid. volum. lib. 6, cap. Prelatis. Id autem forsitan sciscitatis, vt vbi causa culpam non habuit, nisi venientem: incurrat irregularitas. Caieta. im. presentiarum ad partem annuit affirmatiuam. Ait quippe casuale homicidium, semper imputari danti opera rei illicitæ, quo ad poenam irregularitatis, & culpam aliquam, sed non semper quod ad mortalem culpam. Vbi docet citra mortalem incurri irregularitatem propter aliquam culpam. At uero quamuis hoc aliquam præ se ferat probabilitatem, pro eo quod iam tunc homicidium est quadammodo voluntarium, nescio tamen an omnino sit verum. Difficile enim est creditu, quod irregularitas, quæ ceu poena propter culpam imponitur, incuratur ex sola venialitate. Quare ergo uix illud credere queam. Exempli gratia, decernit Clement. modo citata, clericum qui se defendendo hostem occidit, non esse irregularem, quod ergo qui per leuissimam culpam uentilem, causam dedit homicidio scilicet, quia non vique adeo perpexit an citra illud poterit se defendere, irregularis fiat nescio quis credat. Primum igitur argumentum erat de Lamech, qui Genes. 4. fatetur occidisse virum in vulnus suum: nempe qui, ut domus habent interpretes, inter venandum Cain latente, putans se feram occidere, inculum infixit. Ad hoc igitur respondetur, non satis circumplexisse, vel ut alij aiunt, cum oculi iam sibi caligarent ductu pueri id incaute fecisse: ea scilicet ignorantia, quæ ipsum in culpam cohibuit. Ad secundum respondetur quod qui mulierem pregnantem pulsat, idem iudicium subit, vbi periculum est abortus, atque homicida: nempe quod si ex intentione facit, mortaliter peccat, & si casu, rāta delinquit culpa, quanta fuit in causa. Quod si fuerat animatus, fit verè homicida, atque adeo irregularis. Ad canones autem adductos in tertio argō, satis superque rñum est. Neminem n. irregularitatis sententia condemnat, nisi eum qui vel opem rei illicitæ dederit, vel in relicta facit negligentem. Q. V. E.